MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS 2022/5

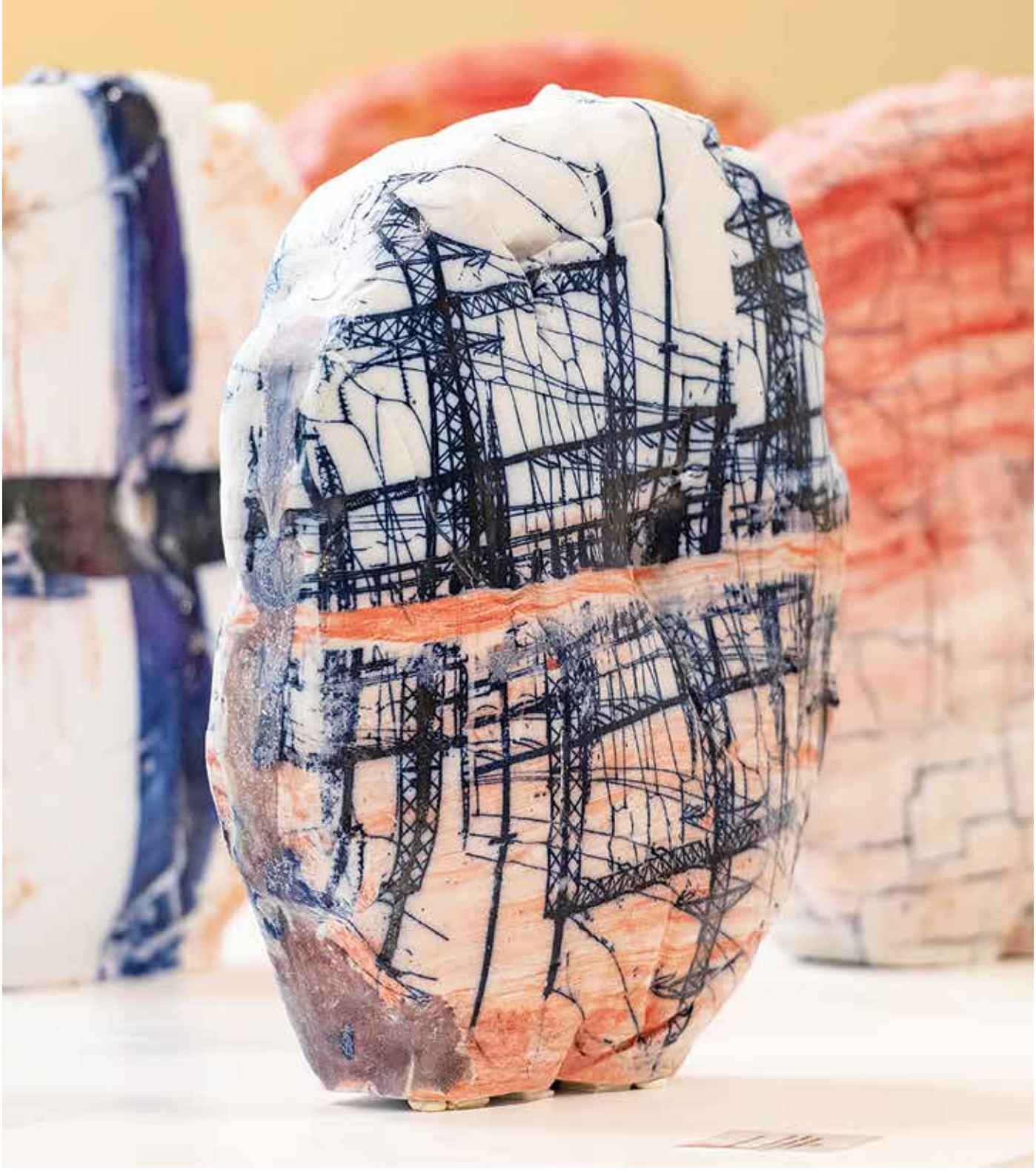

2022. április 9. - szeptember 4.

Több, mint 300 művész az elmúlt 5 évben készült közel 600 alkotása látható
a Közös tér | II. Ipar- és Tervezőművészeti Nemzeti Szalon kiállításon
a Műcsarnokban, 2000 m2-en és több, mint 50 monitoron.

Műcsarnok Kunsthalle | Budapest | Hősök tere

mucsarnok@mucsarnok.hu | www.mucsarnok.hu | www.facebook.com/Mucsarnok | +36 1 460 7000

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS 2022/5

TARTALOM

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

2 **Meteoritok és egyéb költemények**
Geszler Mária Garzuly keramikusművésznek és nyolc pályatársának a kiállítása a Pesti Vigadóban *(Wehner Tibor)*

10 **Tükröződések**
A Gödöllői Iparművészeti Műhely művészeti eseménysorozata *(Sipos Tünde)*

16 **Az élet édes élvezete**
Art deco Budapest – Plakátok, tárgyak, terek 1925–1938 *(Csizmadia Krisztina)*

23 **Szikra**
Beszélgetés a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara Design és Médiaművészeti Intézetének igazgatójával, Ráthonyi Kinga vizuális művésszel *(Veress Kinga)*

KÖSZÖNTÉS

29 **Út az iparművészetből a képzőművészetbe**
Simonffy Márta életműveről *(Feledy Balázs)*

ÉRTÉKŐRZÉS

34 **„Pompás, szép tervek azok”**
A kecskeméti Cifrapalota épületkerámiái és restaurálásuk *(ifj. Gyergyádesz László, Czifrák László)*

40 **Az ezüstbe öltözött királynő**
Az Istenszülő Tyihvini ikonjának egy ezüstborításos másolata *(Ruzsa György)*

KÖNYV

42 **A rózsaszín Zsolnay**
Méltó kötetben mutatkozik be a gyűjtemény *(Osvárt Judit)*

PEDAGÓGIA

47 **Egy másik Goldfinger**
A magyar építész tervei gyerekeknek *(Máthé Katalin)*

TÁRGYKÖZELBEN

52 **Kávézacc, tűlevél, narancshéj**
Zala Zsófia növényi hulladékból készült lebomló tárgykollekciója *(Farkasdy Melinda)*

54 **Hírek**

CONTENTS

EXHIBITIONS – WORKSHOPS

2 **Meteorites and Other Poems**
Works by ceramist Mária Geszler Garzuly and eight colleagues in the Pesti Vigadó *(Tibor Wehner)*

10 **Reflections**
Art Events in the Gödöllő Applied Arts House *(Tünde Sipos)*

16 **The Delight of La Dolce Vita**
Art Deco Budapest – Posters, Lifestyle and the City 1925–1938 *(Krisztina Csizmadia)*

23 **Spark**
Conversing with visual artist Kinga Ráthonyi, the director of the Design and Media Art Institute, Faculty of Music and Visual Arts, University of Pécs *(Kinga Veress)*

GREETING

29 **The Road from Applied Arts to Fine Arts**
About the oeuvre of Márta Simonffy *(Balázs Feledy)*

SAFEGUARDING VALUES

34 **‘They are marvellous, great plans’**
The ornamental ceramics of the Cifrapalota (Kecskemét) and their restoration *(László Gyergyádesz jr., László Czifrák)*

40 **The Queen Dressed in Silver**
A copy of the Tikhvin icon of the Theotokos covered with a silver riza *(György Ruzsa)*

BOOK

42 **The Pink Zsolnay**
A book worthy of the collection it introduces *(Judit Osvárt)*

PEDAGOGY

47 **Another Goldfinger**
A Hungarian architect’s designs for children *(Katalin Máthé)*

CLOSE-UP

52 **Coffee-grounds, Pine-needles, Orange-peel**
Zsófia Zala’s degradable objects collection from vegetable waste *(Melinda Farkasdy)*

54 **News**

A CÍMLAPON | ON THE FRONT COVER:
GESZLER Mária Garzuly: Meteorit sorozat – Tavaszi tájkép
Mária GESZLER Garzuly: Meteorit series – Spring landscape
2019, épített porcelán szitanyomás technikával, gázredukciós égetés, 44x37x13 cm
Fotó: Ament Gellért *(Cikkünk a 2. oldalon)*

A HÁTSÓ BORÍTÓN | ON THE BACK COVER:
RÓZSA Béla: PTE MK FÉM – Látogatói érmek
Béla RÓZSA: PTE MK FÉM – Visitors’ medals
2021, préselt alumínium
Fotó: Horváth Gábor *(Cikkünk a 23. oldalon)*

Meteoritok és egyéb költemények

GESZLER MÁRIA GARZULY KERAMIKUSMŰVÉSZNEK ÉS NYOLC PÁLYATÁRSÁNAK A KIÁLLÍTÁSA A PESTI VIGADÓBAN

„Életem törékeny cserép/porcelánedény."
(Kungl György)

A kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió ösztöndíjasainak nyilvántartásában Geszler Mária Garzulynak külön rovatot kell nyitni: 1978 óta napjainkig a világjáró útjait, alkotóperiódusait megszakítva rendszeresen vissza-visszatért a Probstner János által alapított és igazgatott alkotóműhelybe, amelyről fennállásának 25. évfordulóján, 2002-ben így emlékezett meg: „Kis fürtös terméséből huszonöt év alatt hatalmas, furcsa-levelű fává nőtt a Nemzetközi Kerámia Stúdió egyik híres jelképe: az udvaron álló »Csodálatos Fa«. Szinte minden látogatót, művészt megihletett, gyűjtögették virágát, őrizték termését – és alkotásaikban megörökítették. Probstner János keramikusművész huszonöt év előtti gondolata, álma ugyanígy nőtt, terebélyesedett, vált valósággá. A terv: alkossunk a magyar művészet számára, keramikusoknak kísérletező, alkotó teret – mára világhíres intézménnyé szerveződött. A forma, a keretek változnak, műhelyek, laboratóriumok, irodák és kiállítótermek furcsa kerengésben rendeződnek, minden állandó mozgásban van, kiállítások nyílnak, kurzusok, szimpóziumok, egyetemek, világhíres művészek cserélnek helyet, Európa leggazdagabb kortárs kerámia gyűjteményének több ezer tárgya – mint a »Csodálatos Fa« áradó termése – az intézmény új múzeumában bemutatásra vár, kutatásra művészettörténészeknek, tanulásra az új nemzedékeknek."[1] A Kecskeméthez szoros szálakkal kötődő műegyüttes jelentőségéről és gazdagságáról tanúskodott a Magyar Művészeti Akadémia által rendezett, a Pesti Vigadó ünnepi, Geszler Mária Garzuly nyolcvanadik születésnapját a járvány okozta megpróbáltatások miatt kissé megkésetten köszöntő, és a nyolc pályatárs munkáit is felsorakoztató *Meteoritok és egyéb költemények* című tárlat, illetve a kiállítás anyaga: a művek jelentős része a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió műhelyeiben született meg, s a születésnapi kiállítás meghívottjaival a művész ezen az alkotói színtéren találkozott, és teremtett munkakapcsolatot. A meghívottak körének kialakításában a kecskeméti kötődésen túl Geszler Mária Garzuly a fiatalság, a vidékiség és a nagyszerűség aspektusait mérlegelte. Ezeknek a szempontoknak Dobány Sándor, Fusz György, Karsai Zsófia, Kemény Péter, Kontor Enikő, Kungl György, Strohner Márton és Szabó Ádám Csaba – az egzisztenciális jellemzőkön, az életműveken, illetve a munkásságon túlmenően – minden tekintetben megfelelt. A meghívottak bemutatott művei is ezt tanúsították, és a válogatott Geszler-kerámiák körében különleges megvilágításba kerültek a jelenségek.

GESZLER Mária Garzuly: Bombázó Gésa, Manga, Árnyék életünk felett (balról jobbra) | Mária GESZLER Garzuly: Bombing Gesha, Manga, Shadow above our life (l-r) | 2000, 2010, 2014; épített porcelán szitanyomás technikával, gázredukciós égetés; 62x38x7, 67x34x8, 70x37x7 cm
Fotó: Áment Gellért

GESZLER Mária Garzuly: Elektromos Centrálé (részlet) | Mária GESZLER Garzuly: Electric Central (detail) | 1994, préselt és épített porcelán szitanyomás technikával, gázredukciós égetés, a teljes mű: 77x31x16 cm
Fotó: Áment Gellért

A címben szereplő „meteoritok"-fogalom Geszler Mária Garzuly legújabb alkotásainak körére utalt a művész konkrét formáktól, pontos megjelenítéstől eltávolodó, elmosódó körvonalakkal övezett, nehezen

GESZLER Mária Garzuly Meteoritok és egyéb költemények című kiállítása (részlet)
Mária GESZLER Garzuly's exhibition titled Meteorites and Other Poems (exhibition photo) | Pesti Vigadó (Vigadó Galéria), Budapest, 2022
Fotó: Áment Gellért

kategorizálható vagy leírható formarendbe foglalt festett porcelán-tömegeket termett munkái kapcsán, amelyek természetesen nem csupán a kalandos sorsú, felfoghatatlan időtartamokat átfogó, a világegyetemről fontos információkat és a megismerhetetlenség titkait hordozó objektumokat idézték meg, hanem tágabb összefüggéseket is feltárhattak a művész költői vallomása jegyében: „A zseni, akinek földöntúli érzékenysége, mint egy meteorit csapódik be életünkbe, történelmünkbe, sorsunkat változtatja, mély sebeket ejt, vagy tehetsége, képességei, csodálatos ajándékként ragyogják be életünket. A meteoritok a világűr csillagporával, nem értjük, honnan száguldanak felénk, milyen más világok lenyomatai, milyen üzenetet hordoznak? Zúgnak felettünk és esnek ránk mint az érthetetlen, csodálatos, felfoghatatlan tehetségek, zseniális alkotók […] mint Égi üzenetek… ki érti ezt?”[2] Valóban: mintha Égi üzenetek megfogalmazója lenne maga Geszler Mária Garzuly is, aki a múlt század hatvanas évtizedének derekán lépett a magyar művészet színpadára, akkor, amikor a tradicionális iparművészeti ágazatok – és így különösen a textil és a kerámia – a magyar művészetben is váratlan és radikális fordulattal, merész kezdeményezőkészséggel elszakadtak a korábbi, kizárólagos funkcionális és dekorációs, vagy dekoratív, esetleg narratív meghatározóiktól, és autonóm, független médiummá váltak. A kerámiatárgy plasztikává formálódott, de nem díszplasztikává, hanem a gondolati kifejezés, az emóciósűrítmény szobrává. Talán ez az irányultság, ez a törekvés, vagy még inkább: ez a belső kényszer által vezetett, szuverén műteremtési gyakorlat a legfontosabb Geszler

KARSAI Zsófia: Remény | Zsófia KARSAI: Hope
2022, kézzel épített kőedény, oxidációs égetés, 27x28x11 cm
Fotó: Ament Gellért

KUNGL György: Irigység | György KUNGL: Jealousy
2012, öntött elemekből épített porcelán, gázredukciós égetés, 37x36x17 cm
Fotó: Ament Gellért

FUSZ György: Gyűrű sorozat VIII. és X. | György FUSZ: Ring series VIII and X
2002, kézzel épített/formált porcelán, gázredukciós égetés,
63x30x18 cm és 73x40x20 cm
Fotó: Ament Gellért

GESZLER Mária Garzuly: Utamaro Könnyei | Mária GESZLER Garzuly: Utamaro’s tears
1996, préselt és épített porcelán szitanyomás technikával, gázredukciós égetés, 71x31x23 cm
Fotó: Ament Gellért

KONTOR Enikő: Szakrális edény – Rettenet I. | Enikő KONTOR: Sacral vessel – Horror I
Korongozott kőedény, redukciós-fatüzes égetés, 22 x Ø 57 cm
Fotó: Ament Gellért

SZABÓ Ádám Csaba: Dead Echo I–II. | Ádám Csaba SZABÓ: Dead Echo I–II
2020, korongozott kőedény, redukciós-raku égetés, 32x40x12 cm és 29,5x44x11 cm
Fotó: Ament Gellért

Mária Garzuly és kortársai munkásságában, és e jellemző mögött kissé háttérbe szorultak, háttérbe szorulnak a korántsem elhanyagolható technikai jellegzetességek. Az például, hogy Geszler Mária Garzuly kezdetben kézműves-fazekaskorongos munkákat készített, majd a kecskeméti és siklósi alkotótelepeken kísérletezte ki a magas tüzű égetéssel, a samottból és porcelánból készített kompozíciók kivitelezésének lehetőségeit, amelyeket aztán a fotófelhasználás, illetve a szitanyomás alkalmazásával gazdagított, s amely alkotómódszer napjainkig ívelően meghatározza keramikus-szobrászi munkálkodását. A most bemutatott munkákra is érvényes, hogy a meditáció, a belső világ kivetítése, a dús és mély érzelmi telítettség mind alkotómódszerére, mind alkotásainak hangvételére, a művek megközelítésének, befogadásának lehetőségeire jellemző, de ez nem zárja ki a játékosságot, az esetenként önfeledt csapongást sem. Ha a síkszerű, illetve a lap- és domborműszerű alkotásokat és a térbe teljes súllyal illesztett idolokat vizsgáljuk, akkor ki kell emelnünk az írás és a kép, az emlékfoszlányként, az álomszerű valóságidézésként megjelenített kép szerepét is: a Geszler-kerámia az eleven formán, a kerámiatest kifejezésén túl a formával és a testtel együtthangzó fontos ikonikus megfogalmazásokat, kijelentéseket is hordoz. A Pesti Vigadóban bemutatott kollekció természetesen nem tükröztethette a teljes, immár lassan hat évtizedes átfogó munkásságot, alkotószakaszait és műcsoportjait, de az alkotóút kezdeti és napjainkban születő műveinek összevetésére lehetőség nyílt: az 1969-ben készült *Kék tál* és az 1979-ben megformált *Tál* mellett a 2017 óta készülő *Meteorit-plasztikák* a műforma, a műtípus, a kifejezés, a mondandó viszonylatában is hatalmas technikai, formai és tartalmi váltásokról tudósítanak. A kiindulópontok, a változások, a korszakjelző állomások hol megjelennek, hol rejtve maradnak a kiállítás művei által vázlatosan megrajzolódó életmű-tükörben: példaként az, hogy az 1960-as és 1970-es években a magyar népművészet és az ázsiai fazekasság hagyományaira alapozva teremtette meg kézműves-fazekaskorongos korszakának expresszív stílusát.

STROHNER Márton: Collection R – VESSEL II. / SHINO
Márton STROHNER: Collection R – VESSEL II / SHINO
2022, préselt, mázas kőedény, gázredukciós égetés, 31,5x29 cm
Fotó: Ament Gellért

GESZLER Mária Garzuly: Meteorit sorozat – Tavaszi tájkép
Mária GESZLER Garzuly: Meteorit series – Spring landscape
2019, épített porcelán szitanyomás technikával, gázredukciós égetés, 44x37x13 cm
Fotó: Ament Gellért

KEMÉNY Péter: Váza I–II. | Péter KEMÉNY: Vase I–II
2020–2021, korongozott kőedény, redukciós-fatüzes égetés, 45,5 x Ø 17 cm és 44 x Ø 24 cm
Fotó: Ament Gellért

Továbbá az, hogy 1980 körül a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió műhelyében végzett kísérletei során kezdte alkalmazni a magas tüzű anyagokat: a samottot és a porcelánt, majd a fotográfia iránti érdeklődésétől indíttatva az 1980-as évek elejétől a kerámia és a szitázott fotográfia ötvözésének lehetőségeit kutatta, miközben érdeklődéssel fordult a sómáz használata felé is, amelyet a tartalmi mondandók szolgálatába állított. A fotótechnikát alkalmazó munkái mintegy a fotópapírok deformálódását érzékeltető gyűrt felületek, tömbök voltak – ezek köréből bő válogatást tár a befogadók elé a galéria kiállítása –, amelyek az újrakomponálás során az amatőr fotográfiákat jelképi erejű képi kifejezéssé alakították. A születésnapi kollekció megerősíthette feltételezésünket: a fotográfia és a komputergrafika felhasználása és a szürrealizmus szabad képzettársítása révén az érzelmi világ, az álmok szűrőjén átszűrt forma- és motívumkört alakított ki az alkotótelepekről, a szimpóziumokról, a mesterkurzusokról a szombathelyi műhelyébe a hatvanas évek kezdeteitől napjainkig mindig visszatérő művész. A nyolcvanas évek során jellegzetes formájává vált a sima, szélein papírlapként behajló, négyzet alakú kerámialap, és hangsúlyos műformaként, napjainkban élő műformaként jelent meg az idol, a szobor félalak, a torzó, amelynek elvont motívumokkal festett, turbánszerű fejfedővel fedett, arctalan alakján kétdimenziós, sokszor geometrikus motívumokba foglalt ábrázolások, térelemek jelentek meg. Az 1990-es évek végén a Kitagawa Utamaro japán fametsző művész emlékére készített sorozatában a művészet és a történelem nagy kérdéseinek összegzésére, a műalkotásban megfogalmazódó, a szabadság problémakörének és a hétköznapok kérdéseinek megválaszolására vállalkozott. Művészete napjainkig ívelően a finom, bensőséges atmoszférát sugárzó, a plaszticitás és a képszerűség hatásvilágát harmonikusan egyesítő, emocionális töltetű, gyakran a művek által hordozott kalligrafikus, költői vallomásokat tolmácsoló tárgyformálás.

A tárlat látogatója természetesen nagy igyekezettel kereste Geszler Mária Garzuly és a meghívott pályatársak munkái közötti összefüggéseket és párhuzamokat – amelyek viszont korántsem voltak látványosak és könnyen felismerhetők, sokkal inkább az alkotói mélyrétegekben, az általános ismérvek körében rejtőzködtek. Mert stilisztikai azonosságok helyett – a kecskeméti keletkezéstörténeti megegyezésen túl – az alkotói attitűd, az értékszemlélet, az érték-ideák, a művek korrekt kivitele, a mesterségbeli tudás, a technikai tökély terén fedezhettünk fel kapcsolatokat és összefüggéseket. Erről tudósított a szépen rendezett tárlaton a Geszler Mária Garzuly-művek által övezett nyolc pályatárs-prezentáció, amely alkotói fotóportréból és megidézett ars poetica szövegből, valamint egy-egy műből álló változatos sorozatként illeszkedett az együttesbe. A művek és az alkotói kommentárok által felvillantott keramikusportrék körében megjelentek a funkcionális tárgyakat, a díszkerámiákat – tálakat, dobozokat – alkotó, és a szabad plasztikai formálást követő, az elvont és a konkrét, az organikus vagy a geometrikus, egy-egy esetben a figuratív motívumokat interpretáló kompozíciók mesterei és törekvései, amely körben a kerámia anyaga és technikája által teremtett fantasztikus alakítási és kifejezési lehetőségek, hatásmechanizmusok már-már korlátlannak tűnő gazdagságát regisztrálhattuk. Mindehhez segítséget adhattak az alkotói programok is: például Szabó Ádám Csabáé, aki a „művészet segítségével előidézett zavarokra", a hibák és véletlenek megszületését elősegítő körülmények megteremtésére hivatkozott, vagy Kontor Enikő 10 centiméteren belül nagyvonalúságra és monumentalitásra törő alkotói szándéknyilatkozata, aki alkotótevékenységében leginkább azt szereti, „hogy az anyag néma, és mégis képes elmesélni mindent". Dobány Sándor néhány mondatban ecsetelte – a funkcionális munkák helyére lépő, ezennel bemutatott absztrakt kompozíciója kommentárjaként – munkássága radikális arculatváltásának történetét: kezdetben a használhatóság érdekelte műveinek megformálása során, de aztán megfordított mindent, és a formához igazította a funkciót –, s ezáltal egyszerre szabaddá vált: csak a forma, a formateremtés foglalkoztatta, és a használatot rábízta a tulajdonosra. Tárgyai ezért folytonosan változnak, leegyszerűsödnek – változhatnak és leegyszerűsödhetnek – az újabb és újabb benyomások hatására. Ám a tárlat szemlélőjeként és információnak feldolgozójaként a szurikáta-szobrait kísérő tömör, lényegre törő ars poeticáját olvasva azt nemcsak Kungl György munkásságára érvényesíthettük, hanem Geszler Mária Garzulynak és pályatársainak teljes, a Vigadó közönsége elé tárt, a jelenkori magyar kerámiaművészet virágzó voltát tanúsító, eleven összképét felvázoló kollekciójára, és a gazdag változatosságú műegyüttes létrehozását vezérlő alkotói indíttatásokra is: „Életem törékeny cserép/porcelánedény. Plasztikákat/szobrokat készítek."

DOBÁNY Sándor: Mozgás | Sándor DOBÁNY: Movement
2019, öntött porcelán dekorfestéssel, oxidációs égetés, 38,5x44x44 cm
Fotó: Ament Gellért

GESZLER Mária Garzuly: Portré-vázlatok I–IV.
Mária GESZLER Garzuly: Portrait sketches I–IV
2020, préselt porcelán szitanyomás technikával, gázredukciós égetés, egyenként: 27,5x18x10 cm
Fotó: Ament Gellért

GESZLER Mária Garzuly: Kecskeméti virágos udvar
Mária GESZLER Garzuly: Kecskemét's floral garden
1979, kőcserép, kézi festésű korongozott tál, elektromos égetés, 12 x Ø 59 cm (Nemzetközi Kerámia Stúdió, Kecskemét)
Fotó: Ament Gellért

WEHNER Tibor
művészettörténész

(Meteoritok és egyéb költemények. Geszler Mária Garzuly Kossuth-díjas keramikusművész jubileumi kiállítása. Vendégművészek: Dobány Sándor, Fusz György, Karsai Zsófia, Kemény Péter, Kontor Enikő, Kungl György, Strohner Márton és Szabó Ádám Csaba. Pesti Vigadó, Budapest, 2022. május 18. – július 28.)

1. Geszler Mária Garzuly: Levelek a 25 éves évforduló alkalmából. In: Wehner Tibor (szerk.): *Nemzetközi Kerámia Stúdió, Kecskemét 1977–2002.* Kecskemét, 2002. (Katalógus)
2. Geszler Mária Garzuly: *Hullámok. Új Porcelán Művek 2017–2022.* Budapest, 2022. (Katalógus)

Tükröződések

A GÖDÖLLŐI IPARMŰVÉSZETI MŰHELY MŰVÉSZETI ESEMÉNYSOROZATA

A Gödöllői Iparművészeti Műhely (GIM) *Tükröződések* című kiállításán egy különlegesen színvonalas és változatos műtárgyválogatást ismerhetünk meg, melynek darabjaiból a szervezők vásárt és aukciót is szerveznek. A tárlaton művészettörténeti korok érnek össze, ugyanis a műhely a kortársművészeti tevékenységének keretében élteti tovább az egykori gödöllői művésztelep szellemiségét.

A művészeti eseménysorozat – amelynek programjában a kurátori tárlatvezetés, múzeumpedagógiai foglalkozás mellett koncert és performance is megtalálható – apropóját a GIM épületének felújítására törekvő kezdeményezés adja, ugyanis a művészek felajánlásaként a tárlaton szereplő műtárgyak értékesítése ezt a szándékot segíti elő. A bemutatott műtárgykollekció 56 képzőművész és iparművész összesen 150 műtárgyát foglalja magában. A kiállításra felkért alkotók mindannyian kapcsolódnak az immár 24 éve működő GIM szakmai tevékenységéhez. Az elmúlt évtizedek során az egymást követő művészgenerációk alkotómunkája, lelkesedése biztosítja ugyanis a műhely magas színvonalú szakmai tevékenységének folytonosságát. Ők éltetik tovább a jelenben a városhoz szervesen kötődő művészeti hagyományok szellemiségét, és örökítik át azt a kortárs művészet eszközeivel a jövő számára is.

A Tükröződések című kiállítás részlete. Az előtérben UJVÁRY Berta Ilang párnahuzata és takarója | Photo of the exhibition titled Reflections. In the foreground: Berta UJVÁRY's Ilang pillow case and bed-spread **Várkapitányi Lak, Gödöllő, 2022**
Fotó: Fülöp Dániel Mátyás

A kiállítás koncepciója – mint arra a *Tükröződések* cím jelentése is utal – pontosan a képző- és iparművészeti tevékenységek korszakokon és generációkon átívelő jelenségének bemutatása, ami kontinuitást ad a műhely működésének.

Fülöp József DLA, animációs filmrendező, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem rektora a kiállításmegnyitó alkalmával a következő gondolatokban összegezte meglátásait a műhely tevékenységével kapcsolatban: „A GIM nemcsak azért érdekes, mert ezek az alkotások nagyon sok tekintetben kötődnek ahhoz a közösséghez, annak a szellemi körnek a látásmódjához, ami ott az elmúlt két évtizedben megvalósult, hanem azért is, mert ez a műhely egy unikális helyszín: képes egyszerre táplálni, ápolni a hagyományokat, új tehetségeket felfedezni, s azokat útjukra bocsátani, aktív művészeti életet létrehozni, ami nagyon fontos dolog."

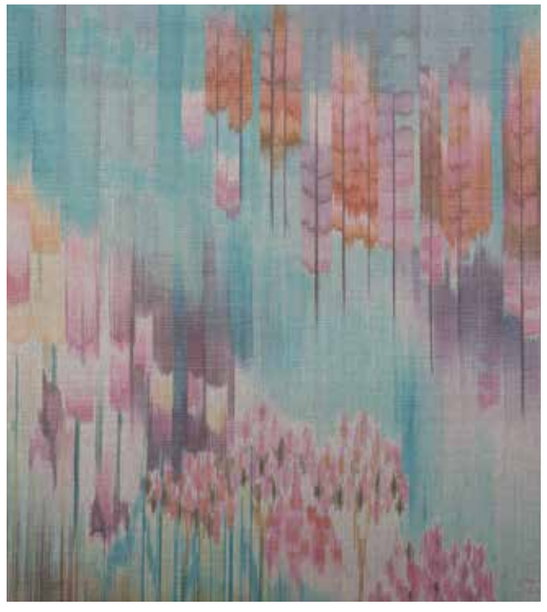

SZUPPÁN Irén (1926–2016): Virágok | Irén SZUPPÁN (1926–2016): Flowers **2006, pamut, len, ikat, szövés, 90x90 cm**
Fotó: Orlóci Zsuzsanna

A GIM tevékenységének szempontjából egy fontos, összegző kiállítást láthatunk tehát, melyben az intézmény eddigi két korszakát prezentálják. A tárlat továbbá tükrözi a műhely művészeti koncepciójának egyik legfőbb törekvését, mégpedig azt, hogy az art, a craft és a design területeinek lehetséges kapcsolódásai is megjelenjenek. Ennek megfelelően a kiállítás szekcióiban képzőművészeti műtárgyakat – festményeket, grafikákat, szobrokat –, valamint autonóm és funkcionális iparművészeti tárgyakat is találhatunk.

Hidasi Zsófia textiltervező művész, a GIM művészeti vezetője a következő gondolatokban foglalta össze a tárlat kuriozitását: „Kiállításunkban a képző- és iparművészeti alkotások külön szekciót képeznek, mégis szorosan egybetartoznak. Szeretnénk bemutatni, hogy ez a két terület hogyan függ össze az egyes művészek alkotófolyamataiban. Eseménysorozatunkkal, a támogatói vásárral és aukcióval azt az üzenetet szeretnénk közvetíteni, hogy a képző- és iparművészeti tárgyak a mindennapok részét képezhetik az igényes és esztétikus tárgykultúra beépítésével. Szeretnénk teret és lehetőséget adni arra, hogy az érdeklődők széles rétege hazai, professzionális tervezőktől szerezhesse be otthonainak egyediségét biztosító tárgyait."

TEMESI Apol: RAW No. 2 | Apol TEMESI: RAW No. 2
2018, textilipari gyapjúmaradék, egyéni technika, 44x20,5 cm
Fotó: Neumann Ildikó

A különleges művészeti élményt a kurátorok, Katona Szabó Erzsébet Ferenczy Noémi-díjas textilművész és Hidasi Zsófia szándékai szerint a tárlat installálása is fokozza, mivel az egyes enteriőrök műtárgycsoportjai teljes összhangban állnak a kiállításnak otthont adó Várkapitányi Lak épületének jellegzetes freskómintáival, valamint a már felújított oszlopos-boltíves tereivel.

A képzőművészeti válogatás egyik kivételes alkotása Remsey Dávid *Scenario* sorozata, amely szorosan kapcsolódik a város kulturális örökségéhez. A kompozíció a 2011-es Gödöllői Barokk Év kapcsán készült el, mivel a GIM tematikus művészeti projektek keretében helyspecifikus művészeti alkotások létrejöttét is támogatja. A bemutatott giclée print széria egy paravánt képez, mely korábban a gödöllői kastély kertjében térinstallációként volt látható. A képek egy képzeletbeli világba nyitnak ablakot, ahol a barokk stílusra jellemző szemfényvesztés elevenedik meg, ugyanis a részletgazdag ábrázolásban semmi nem az, aminek látszik. Az elképzelt természeti környezet burjánzó kertjében álarcot viselő alakok jelennek meg korhű öltözékben. De minden alaknak és formának csak egy-egy kiragadott nézete látható. Az antropomorf és organikus részletek összeforrnak egymással, és egy szürreális álom látványává állnak össze.

REMSEY Flóra (1950–2014): Harmat leszek... | Flóra REMSEY (1950–2014): I will be dew... | **2005, gyapjú, gobelin, 100x100 cm**
Fotó: Neumann Ildikó

SINKOVITS Zsuzsanna: Geoform töredezett váza
Zsuzsanna SINKOVITS: Geoform cracked vase
2021, öntött porcelán, 22x20,5x4,5 cm
Fotó: Kókai András

VÁGI Flóra: Dark blooming bross
Flóra VÁGI: Dark blooming brooch
2016, fa, hideg zománc, ezüst, acél, kézi faragás, 10,5x3x1,5 cm
Fotó: Vági Flóra

REMSEY Dávid: Scenario I–IV. | Dávid REMSEY: Scenario I–IV
2011, sorszámozott giclée print, digitális kollázs, 50x24 cm/db

FAZEKAS Veronika: Lamella pink karkötő
Veronika FAZEKAS: Lamella pink bracelet
2017, lézervágott papír, aranyozott sárgaréz, 4 x Ø 10 cm
Fotó: Hegyháti Réka

BERECZ Vanda: Delta hátizsák | Vanda BERECZ: Delta backpack
2019, bőr, 35x35x15 cm
Fotó: Berecz Vanda

PATTANTYÚS Gergely: Rippl-Rónai-féle borosok | Gergely PATTANTYÚS: Wine glasses à la Rippl-Rónai
2021, üveg, hutakész, fúvott, a készlet befoglaló mérete: 30x40x30 cm
Fotó: Pattantyús Orsolya

Az autonóm textíliák sorában Remsey Flóra kárpitművész *Harmat leszek…* című, organikus mintázatú kompozíciója is látható. Kiemelendő, hogy Remsey Flóra nevéhez fűződik a GIM kárpit- és szőnyegszövő műhelyének létrejötte, melyhez speciális oktatási programot is kidolgozott, és amit közel húsz éven át vezetett. Inspirációit elsősorban a természet változatosságából merítette, de művészetében nem pusztán a látvány leképezése jutott érvényre, sokkal inkább a természeti elemek kiemelését és újszerű megjelenítését tartotta szem előtt. Kiállított alkotásán vizuális formában elevenedik meg Petőfi Sándor sora: *„Harmat leszek, ha te napsugár vagy…”*, ugyanis az indás, leveles motívumokon felnagyítva jelenik meg a vízharmat. Ezzel pedig a különféle természeti elemek szimbiózisát líraisággal szőtte össze.

JERMAKOV Katalin: Geonia karkötő
Katalin JERMAKOV: Geonia bracelet
2018, ezüst, öntött, 8x10 cm, 220 gramm
Fotó: Varga Gábor György

ZAKAR József: Üres kút | József ZAKAR: Empty well
2012, kőcserép, lapokból épített, oxidációs égetés, 1260 °C, 40x23x8 cm
Fotó: Zakar József

Hasonló szellemiségben született Szuppán Irén textilművész *Virágok* című szőttese, mely függőleges struktúrákba rendezve festői módon jeleníti meg a párás, levegős atmoszférán áttetsző virágmezőt. A növényvilág színei a vizes hatású látómezőben szinte eggyé olvadnak. A finoman elmosódó látványt egy ősi, kelet-ázsiai technika, az ikat felhasználásával érte el a művész. Az ikat készítése során a szövés előtt szálanként, a minta szerint festette meg a láncfonalakat, hogy azután átbújtassa rajtuk a színtelen vetülékfonal egyenletes sorait.

VESZPRÉMI Gabriella – FEKETE Fruzsi: Layers of Impressions I fülbevaló
Gabriella VESZPRÉMI – Fruzsi FEKETE: Layers of Impressions I, earclips
2020, lakkozott réz, bőr, klasszikus ötvöstechnika, 5x4x0,5 cm és 1x1x0,1 cm
Fotó: Fekete Fruzsi

A textilművészet innovatív anyagfelhasználásáról tesz tanúságot Temesi Apol textiltervező művész, aki a kortárs művészet környezetvédelemre irányuló törekvéseit is alkalmazza. Kutatja ugyanis az ipari hulladékok másodlagos felhasználásának lehetőségeit, melyeket egyedi kollázsszerű technikájával ötvöz. Alkotófolyamatában az alapanyag mélyreható ismerete áll a fókuszban, ezért a matériák tulajdonságai akár az előzetes művészi elképzeléseket is felülírhatják. A *RAW No. 2* című kompozíció geometrikus alakzatok kollázsszerű összeillesztésével és a természetben jellegzetesen előforduló színvilággal alkot dinamikusan játékos egységet.

A kiállításon az ékszerszekciót is gazdag választék képviselte. Elsősorban olyan elismert alkotók tárgyait állították ki, akik az ékszertervezés funkcionális és autonóm irányzatában is alkotnak, anyaghasználatukban és formaalakításukban is innovatívak. Vági Flóra és a H6 csoport tagjai – Börcsök Anna, Neuzer Zsófia, Fazekas Veronika, Tengely Nóra, Horányi Kinga és Fekete Fruzsi – mellett Jermakov Katalin alkotásai is láthatók a tárlaton. Az utóbb említett művész ezüst ékszereinek sajátossága, hogy megformálásuk ősi kulturális, és szimbolikus gyökerekkel rendelkezik, valamint vizuálisan is közvetíti viselőik érzéseit és gondolatait. A *Geonia* karkötő végtelenbe forduló körformái, térben tekeredő korongja a teljességre, a végletekből kialakuló harmóniára utalnak, a régi kultúrák motívumai testesülnek meg benne letisztultan, napjainkra jellemző tömör megfogalmazásban.

A tárlaton belül közös művészeti munkára is láthatunk példát Veszprémi Gabriella és Fekete Fruzsi *Layers of Impressions* kollekcióján keresztül. Az ékszerek formavilágában rejlő kontraszt harmonikusan olvad össze az együttesben: az ékszertervező munkáiban védjegyként megjelenő keret a tudatosságot szimbolizálja, míg a textiltervező a szabás során visszamaradt, szabálytalan bőrrétegeket komponálja egységbe. A kézzel készült kollekció darabjai limitáltan érhetőek el, mivel mindegyik ékszerből csak egyetlen darab készült.

A kerámiák válogatása is igen magas színvonalú. Sinkovits Zsuzsanna *Geoform* töredezett vázáját hazai tájak inspirálták, méghozzá olyan természeti képződmények, melyek jellegzetes karakterként tűnnek fel az egyes tájegységekben. Ezekre az utalásokra a forma és a felületképzés is érzékletesen utal. A feldolgozott természeti jelenségek két narratívát is közvetítenek: megjelenítik lokális földrajzi értékeinket, ugyanakkor az alkotó személyes kötődését is jelzik az adott tájhoz. A váza lencsefelülete az Alföld végtelen kiterjedését szimbolizálja, a repedezett máz a száraz talaj szikesedési folyamatát örökíti meg. A művész a tárgy megalkotása során az analógián felül felhasználta a Sziksósfürdőn található, magnéziumban gazdag talajt is, amely a mázhoz keverve töredezett felületet hoz létre.

HIDASI Zsófia: LINES ultramarinkék válltáska
Zsófia HIDASI: LINES ultramarine blue shoulder bag
2021, bőr, egyéni technika, 16x20x6 cm (a kollekció prototípusai a Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának egyéves művészeti ösztöndíja keretében készültek el 2015–2016-ban)
Fotó: Kárász Karolina

BÖRCSÖK Anna: Mérges Maszk – téglalap, bross
Anna BÖRCSÖK: Angry Mask – oblong, brooch
2019, vörösréz, patina, pigment, lakk, egyedi, kézzel készült, ecetsavval és ammóniával patinázott, lakkozott ékszer, 10x6x2 cm, 42 gramm
Fotó: Börcsök Anna

A századfordulón alapított gödöllői művésztelep szellemiségéhez kapcsolódva kerültek a tárlat válogatásába Pattantyús Gergely üvegtárgyai, melyeket az üvegtervező művész Rippl-Rónai József 1899-es tervei alapján készített. Rippl-Rónai József a világhírű festészeti életműve mellett jelentős iparművészeti műtárgyakat is létrehozott. A legismertebb az egykori Andrássy-ebédlő megtervezése, mely az első szecessziós enteriőr volt Magyarországon. A berendezés tervei közül a pohárkészlet rajzait csak utalásokkal látta el, melyek továbbgondolását és befejezését Pattantyús Gergely ennek a készletnek a megalkotásával magára vállalta. Végül – valószínűleg Rippl-Rónai eredeti szándékával ellentétesen – finoman szabálytalan hutakész-technikával készítette el az üvegeket, melyek a borfogyasztás kultúráját emelik művészeti élménnyé.

SIPOS Tünde
művészettörténész

(Tükröződések. Kortárs képző- és iparművészeti kiállítás. Várkapitányi Lak, Gödöllő, 2022. május 7. – július 31.)

Az élet édes élvezete

ART DECO BUDAPEST – PLAKÁTOK, TÁRGYAK, TEREK 1925–1938

Mikor az *Art deco Budapest* kiállítást végigjárva elmerülünk a húszas-harmincas évek világában, nehéz elvonatkoztatni jelenkorunk problémáitól. Az art deco, a száz évvel ezelőtt virágkorát élő iparművészeti és építészeti irányzat a Nagy Háború, majd az annak végén jelentkező spanyolnáthajárvány romjain újjáépülő társadalom sajátja volt. A háború a legtöbb európai országban forradalmakba torkollott, és monarchiákat leváltó politikai berendezkedéseket hozott. Magyarországon sem alakult másképpen a helyzet, ráadásul az 1920-as trianoni békediktátum következtében az ország elvesztette addigi területének kétharmadát.

A háború traumájából felocsúdó emberek megújult életörömmel kezdték el élvezni a mindennapokat, és ez az életérzés vált meghatározóvá a húszas-harmincas években. Száz évvel később, a koronavírus-járvány okozta béklyókból felszabadulván, talán még jobban tudunk érzelmileg azonosulni a tárlat által megidézett korszakkal.

A kiállítás címében két évszám olvasható: 1925–1938, és feltételezhetnénk, hogy ezek jelölik ki a kiállított tárgyanyag keletkezési időszakát, de az évszámok szimbolikus jellegűek, természetesen az art deco nem csak ebben a 13 évben létezett. A két évszám fontos sarokpontokat jelöl: 1925-ben Párizsban rendezték meg az iparművészeti világkiállítást *(Exposition internationale des arts décoratifs et industriels modernes)*, amin felvonultatták az új, modern, dekoratív stílus jegyében készült iparművészeti alkotásokat; 1938 pedig a második világháború előtti utolsó békeév, továbbá Magyarországon két fontos esemény is zajlott ekkor: a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus és a Szent István-emlékév.

RÉZ DIAMANT Tibor: Tiller görlök a Mulató Párizs című revüfilmben | Tibor RÉZ DIAMANT: Tiller girls in the movie musical Paris on a Spree
1927, papír, litográfia, 62x95 cm (Országos Széchényi Könyvtár, Budapest)
Fotó: OSZK

A kiállítás kurátora Katona Anikó, a Magyar Nemzeti Galéria Grafikai Gyűjteményének művészettörténésze, aki a Plakáttár gondozójaként elődjével, Bakos Katalinnal együtt dolgozta ki a tárlat koncepcióját. A gondolat megszületéséhez két tárlat járult hozzá: 2009-ben Bakos Katalin rendezésében Valenciában a két világháború közötti modern kereskedelmi plakátokat bemutató kiállítás (melynek anyagát később, 2014-ben *Merészebb, mint a festészet* címmel az Iparművészeti Múzeumban is kiállították); valamint 2012-ben az Iparművészeti Múzeumban Horányi Éva rendezésében az *Art deco és modernizmus – Lakásművészet Magyarországon, 1920–1940* című kiállítás, mely iparművészeti lakberendezési tárgyakat, belsőépítészek által elképzelt enteriőröket mutatott be.

BOTTLIK József: Orion rádió | József BOTTLIK: Orion radio
1940 körül, ofszet, 62x31 cm
(Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

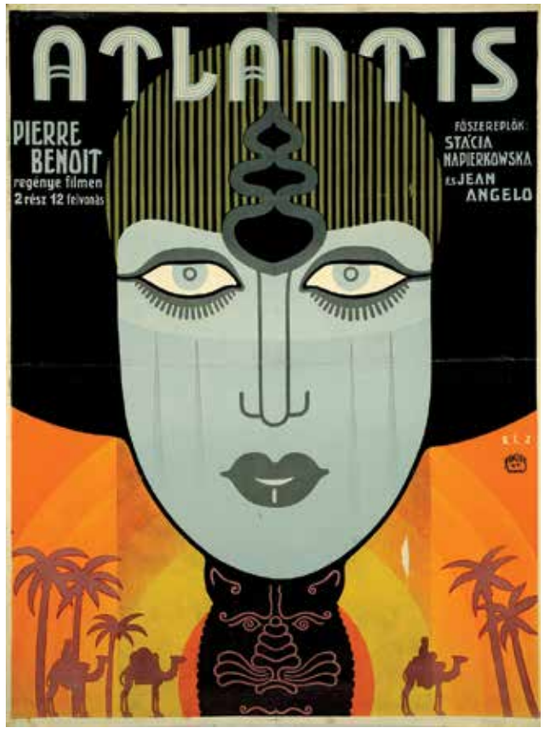

RÉZ DIAMANT Tibor: Atlantis | Tibor RÉZ DIAMANT: Atlantis
1927, papír, litográfia, 125x95 cm
(Országos Széchényi Könyvtár, Budapest)
Fotó: OSZK

Az *Art deco Budapest* középpontjában a korszak művészi plakátjai állnak, melyeket kiegészítenek egyéb tervezőgrafikai alkotások, látványtervek, csomagolástervek, könyvek, folyóiratok, ruhadarabok, bútorok, lakberendezési és iparművészeti tárgyak. A kiállított műtárgyanyag a Magyar Nemzeti Galéria mellett javarészt a két rendező társintézmény, az Országos Széchényi Könyvtár és az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeiből származik.

Az tárlat látvány- és designelemei Albert Ádám és Lepsényi Imre tervei alapján valósultak meg. A kiállítás falszövegeihez és katalógusához Katyi Ádám grafikus készített egyedi betűtípust, mely egységessé teszi az arculatot. A falszínként választott antracitszürkén kiválóan érvényesülnek a színben gazdag plakátok és tárgyak. Az egyes tárgytípusok tudatosan különféleképpen lettek

BOTTLIK József: Metropolis | József BOTTLIK: Metropolis
1927, papír, litográfia, 126x95 cm (Országos Széchényi Könyvtár, Budapest)
Fotó: OSZK

installálva: a fal síkján csakis plakátok láthatók, minden más tárgytípus szabadon vagy üvegbúrák alatt, asztalon vagy fali tárlókban, vitrinekben, posztamenseken áll, vagy éppen a falra függesztve, de attól eltartva. Egészen bravúros megoldás, hogy a női kalapok bemutatása a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum eredeti korabeli próbababáinak 3D nyomtatóval előállított másolatain valósult meg. A kiállítás kezdő felütéseként egy hatalmas méretű, háromdimenziós *Orion-logó* fogadja a látogatókat. Az elektrotechnikai cég ikonikus emblémája több generációban ébreszt emlékeket, szinte mindenki fel tud idézni egy, a háztartásában levő rádiót vagy televíziót, amelyről a háromarcú embléma ismerős lehet. A márka logóját és arculatát Bottlik József grafikus tervezte. A háromarcú, maszkszerű embléma a három irányba terjedő hangot szimbolizálja, és egy totemre emlékeztet, stilizált tolldísze pedig az art deco kedvelt cikcakkmotívumának ötletes megoldása. Bottlik gyakran klasszicizáló, monumentális ízt ad kompozícióinak, ezt lehet látni az Orion rádiót reklámozó, lanton játszó Orpheusz alakjánál is.

MALLÁSZ Gitta: Ungarn | Gitta MALLÁSZ: Ungarn
1932, papír, litográfia, 95x63 cm
(Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

Az *Art deco Budapest* tíz témán keresztül – az intim környezettől a nyilvános felé haladva – mutatja be az élet azon területeit (például a luxus, élvezeti cikkek, szórakozás, mozi világa), melyekben jelentkezett az art deco. Az első rész a megnevezés terminológiáját járja körül, a már fentebb említett 1925-ös párizsi iparművészeti világkiállítás két plakátját is bemutatva. Az art deco tudniillik egy utólagosan, az 1960-as években alkotott művészettörténeti fogalom[1], a kifejezést Le Corbusier használta először a kiállítást elmarasztaló cikksorozatában. Ennek első részében az art decót ízlésvilágként definiálta, mivel nem egy koherens, művészeti program szerinti stíluskategóriaként működött. Egy időben jelentkezett a konstruktivizmussal, és habár mindkettő a modernizmus irányelveit képviselte, az art deco népszerűvé tudott válni azáltal, hogy megmaradt a külsőség, felszín, csillogás, dekorativitás vonalán, és az emberek – leginkább a jómódú polgárság – pontosan ez után vágyakozott ebben az időszakban.

A terminológiai rész után indulunk el a különböző életmódi témákon, kezdve a testkultúrával. A húszas évek fontos társadalmi változást hoztak a nők helyzetét illetően. Kialakult egy új nőideál: megjelent a rövidre vágott bubifrizura, valamint a fűző elhagyásával

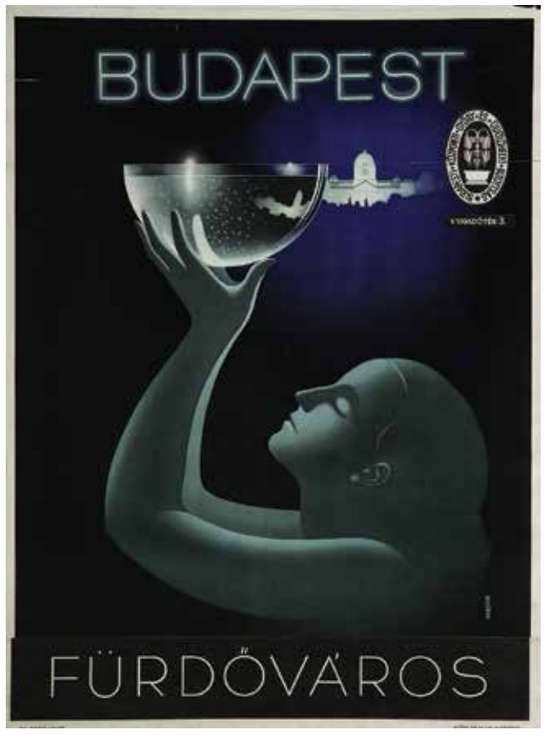

KONECSNI György: Budapest fürdőváros
György KONECSNI: Budapest Spa Town
1936, papír, litográfia, 63x47 cm
(Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

felszabadult a női test, megmutatkozott valódi formája, a fiúsan vékony testalkat vált divattá, ezért különösen fontos lett a testmozgás és a diéta. A nők társadalmi szerepe megváltozott, egyre többen önállósodtak, saját jogon dolgoztak, maguk béreltek lakást és egyedül jártak szórakozni. Ezeket a nőket franciául *garçonne*-nak, angolul *flapper*nek nevezték. Egyértelműen kijelenthető, hogy az art deco világának főszereplője a nő. Cigarettázó, vörösre rúzsozott ajkú nők tekintenek ránk szinte az összes, a szépségipari és élvezeti cikkeket reklámozó plakátról, melyek ebben az időszakban fontos és keresett termékek voltak az emancipálódó nők körében.

Az első világháború utáni kereskedelmi fejlődés során népszerűvé váltak a korábban luxuscikknek számító „gyarmatáruk". Az art deco egyik képi forrása a keleti kultúrák művészete, amit kiválóan lehetett alkalmazni ezeknek a termékeknek – dohány, kávé, tea – reklámozásánál. Olybá tűnik, hogy a dohányzás gyökeresen hozzátartozott a húszas évek életérzéséhez: a cigarettázás egyenesen sikk volt. A közel- (arab, egyiptomi) és távol-keleti (kínai, japán, indiai) ornamentikát a grafikusok előszeretettel használták fel és dolgozták át az art deco díszítési eszköztára szerint. A különböző édességek, csokoládék, bonbonok is nagy népszerűségnek örvendtek, melyekhez művészi igényű csomagolástervek születtek. A műfaj egyik kiemelkedő tervezője Lukáts Kató grafikus volt.

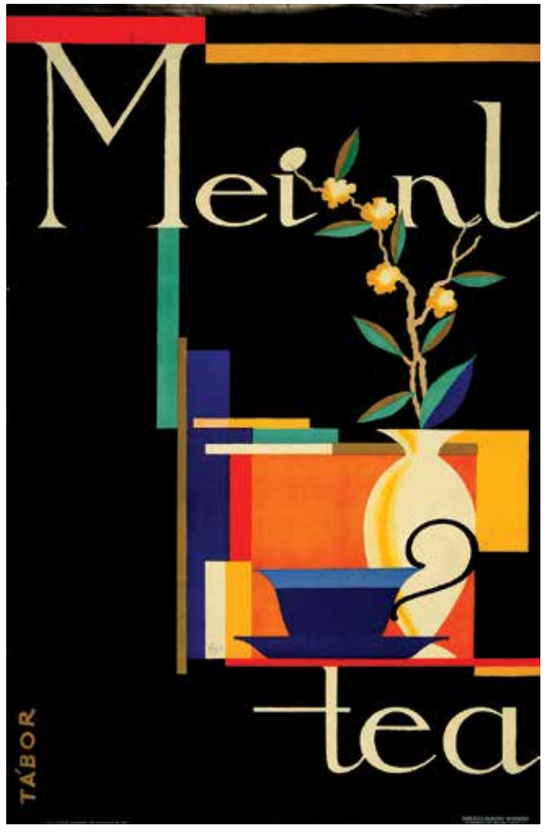

TÁBOR (TAUPERT) János: Meinl tea | János TÁBOR (TAUPERT): Meinl tea
1929, papír, litográfia, 94x61 cm (Országos Széchényi Könyvtár, Budapest)
Fotó: OSZK

Ismeretlen alkotó: Asztali lámpa | Anon.: Table lamp
1920-as évek, feketére festett fa, krómozott fémrészletek, üveg, 26x26x19 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)
Fotó: Ament Gellért / IMM

A mozi a két világháború között élte az aranykorát, Magyarországon minden társadalmi réteg számára elérhető és népszerű szórakozási forma volt. A hollywoodi tömeges filmgyártás, mely kezdetben némafilmeket, majd 1927-től hangosfilmeket jelentett, több színészt, köztük magyarokat is felkarolt és sztárrá tett. Az egyik közülük Bánky Vilma volt, aki több filmplakáton is szerepel ebben a szekcióban. Ebben az időben a filmplakátok legtöbbször a filmből vett jelenetek fotói (standfotó, filmstill) alapján készültek, de voltak olyan grafikusok, akik önálló kompozíciókat alkotva egyedi művészi plakátokat készítettek a filmekhez. A hollywoodi filmek a vágyott amerikai világot, álmot hozták közelebb az egyszerűbb életet élő emberek számára. Budapesten 1922-ben nyílt meg a máig működő Corvin mozi, 1925-ben a Palace, 1926-ban pedig a Teréz körúti UFA-mozi.

Az éjszakai élet kínálta végtelen lehetőségek között a külföldön is hírhedt pesti éjszakában revük, varieték és mulatók várták vendégeiket. Az üvöltő húszas évek egyik jellegzetességét az amerikai jazz zene, annak elterjedése, a vele együtt kialakult táncok és az önfeledt szórakozás jelentette. Az emberek szerették volna elfelejteni, kitáncolni magukból a háború okozta traumákat, ezt az életérzést pedig *dancing*-őrületnek nevezték. Az 1930-as években nyílt a Nagymező utcában a kor két leghíresebb mulatója: a Moulin Rouge és az Arizona, ahová felső középosztálybeli és jómódú polgárok jártak szórakozni. A húszas évek végén két világhírű sztárfellépője is volt Budapestnek, az egyik 1927-ben a Tiller görlök manchesteri táncformációja, a másik pedig 1928-ban Josephine Baker világhírű amerikai előadóművész volt. Mindkét eseményhez többek között Réz Diamant Tibor készített plakátot. A *Tiller görlök* plakáton a négy táncosnő figurája mintegy „sorozatgyártásban" egymás mögött tökéletesen felsorakozva látható. Réz Diamant merész színhasználattal: zöld-lila-fehér-fekete színekkel rajzolta meg alakjait. Josephine Baker Royal orfeumbeli fellépését hirdető plakátján az előadóművész sárga háttéren hatalmas stilizált fejként jelenik meg, vonásai pár hangsúlyos vonalként vannak érzékeltetve, arca mégis egyértelműen felismerhető.

A *Metropolisz* szekcióban látható a címadó plakát, a kiállítás kétségkívül legremekebb darabja. Bottlik József Fritz Lang német rendező 1927-es *Metropolis* című filmjéhez készült plakátja egyszerre lenyűgöző és sötéten drámai. A nagyvárosiasodásnak komoly társadalmi és gazdasági következményei voltak: a sűrűsödő lakosság problémájának megoldásaként megjelentek a felhőkarcolók, magasházak. A felhőkarcoló-építészetben Amerika volt a mintaadó, Európa pedig vágyakozva tekintett ezekre a monumentális épületekre. A nagyvárossal szemben volt egy bizonyos félelem, amit a *Metropolis* című film vetít elénk a város elnyomó, dolgozó lakóit bedaráló természetéről. Míg a más országokban készült plakátokon a grafikusok inkább a városkép monumentalitását vagy a robotnő figuráját ragadták meg, addig Bottlik a várost a hátán hordó munkásember figurájával összegzi a filmben megjelelő társadalmi problémát. A kompozíció alulról megvilágított drámai fénykezelése és a csillogó, fénylő felhőkarcolók alkotta sűrű nagyváros igazi art deco művé teszik ezt a plakátot.

A tárlat utolsó részében a turizmus, országimázs témaköreit járjuk körül. Magyarország az első világháború után az új országhatárok kijelölésével elvesztette turisztikai célpontjainak jó részét. Az országvezetés a húszas évek végén kezdett el nagy hangsúlyt helyezni a turisztikai propagandára, mely legfőképpen Budapestre irányult. A tudatosan kommunikált „Budapest fürdőváros" képe jelent meg az idegenforgalmi anyagok többségén. Kiemelkedő alkotója ennek a műfajnak Konecsni György, aki klasszicizáló alakjaival és finom, fotografikus részleteivel vált ismertté. Másik jelentős alkotópárosa

GÁDOR István (terv, feltehetően): Dohányzó- és íróasztalkészlet. Kivitelezés: Zsolnay-féle Porcelán Fayence Gyár Rt., Budapest
István GÁDOR (presumed designer): Smoking and desk tidy sets. Execution: Zsolnay Porcelain Fayence Factory Co., Budapest
1935–1945, porcelán, toll és tintatartó tál: 7x25,5x8,5 cm, dohánykínáló: 7,3x16,5x12,1 cm, hamutartó: 2x9x8,7 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)
Fotó: Friedrich Krisztina / IMM

Ismeretlen alkotó: Női kalap | Anon.: Female hat
1920 körül, filc, 20x27x20 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)
Fotó: Áment Gellért / IMM

KÓRÓDY György (tervező): Karosszék | György KÓRÓDY (designer): Armchair
1930 körül, diófa, szövött kárpit, 90x70x62 cm
(Iparművészeti Múzeum, Budapest)
Fotó: Áment Gellért / IMM

az idegenforgalmi plakátoknak Mallász Gitta és Dallos Hanna voltak. Mallásznak köszönhető a harmincas évek legnépszerűbb turisztikai plakátja, melyen egy bájos, népviseletbe öltözött kisfiú látható. Az art deco másik képi forrása, melyhez az országimázs miatt még inkább előszeretettel nyúltak a tervezők, a népművészet. A népművészeti formakincs modernizálása igencsak jellemző ennek az évtizednek az idegenforgalmi plakátjain.

MARCSINYI Jenő (tervező, feltehetően): Női táska | Jenő MARCSINYI (presumed designer): Female bag | **Bőrbélés, gyíkbőr, moarébélés, 20,6x30x1,2 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)**
Fotó: Urbán Jonatán – Kovács Dávid / IMM

Az *Art deco Budapest* egy jól kidolgozott tematikán keresztül vezet minket végig a korszak életmódján, ismertetve, hogy milyen hétköznapi területeken jelentkezett az art deco. Alaposan megismerhetjük a plakátművészet és tervezőgrafika különböző válfajait, alkotóit. Az iparművészeti tárgyakat és luxuscikkeket alapvetően egy nyugati modernizmusra nyitott, jómódú polgári réteg kedvelte és engedhette meg magának, de a dekadens, felejteni vágyó, féktelen szórakozást kereső életérzés a társadalom egészére jellemző volt. Ez a különleges világ végül a második világháború kitörésével szűnt meg végérvényesen, hogy majd egy másik politikai és társadalmi berendezkedésnek adja át a helyét. Pedig milyen jó érzés elmerülni ebben a könnyű, csillogó, szemet gyönyörködtető világban.

CSIZMADIA Krisztina
művészettörténész

(Art deco Budapest. Plakátok, tárgyak, terek 1925–1938. Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2022. április 12. – augusztus 28.)

1. Lásd: *Les Années "25": Art Déco/Bauhaus/Stijl/Esprit Nouveau.* Musée des Arts Décoratifs, Paris, 1966 (kiállítási katalógus); Bevis Hillier művészettörténész *Art Deco of the 20s and 30s* című könyve.

Szikra

BESZÉLGETÉS A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM MŰVÉSZETI KARA DESIGN ÉS MÉDIAMŰVÉSZETI INTÉZETÉNEK IGAZGATÓJÁVAL, RÁTHONYI KINGA VIZUÁLIS MŰVÉSSZEL

A Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának legfiatalabb intézete a Design és Médiaművészeti Intézet (korábbi nevén: Média- és Alkalmazott Művészeti Intézet). Az intézet igazgatója 2021 márciusa óta Ráthonyi Kinga vizuális művész.

Ráthonyi tanára az Iparművészeti Főiskola kerámia szakján, majd témavezetője a MOME Doktori Iskoláján a meditatív hangulatú kerámiáiról ismert művész-tanár, Nagy Márta volt. Ő indította el 2010 szeptemberében a Művészeti Karon a kerámiatervezés alapszakot. A sikeres képzésnek köszönhetően az oktatási portfólió egyre bővült: 2011-ben már a kerámiatervezés mesterszakon, 2017 őszén pedig a tárgyalkotás alapszakon is tanulhattak a diákok az egyetemen. A Kerámia Tanszékből átalakuló Formatervezés Tanszék tárgyalkotás alapképzési szakján a kerámián kívül az üvegtervező, a fémműves, a divattervező és kárpit specializációkon sajátíthatják el a tervezés és anyagismeret szakmai alapjait a hallgatók. Az intézet másik két pillére a tervezőgrafikusi és az elektronikus zenei médiaművészeti képzés. A művészeti ágak közötti kapcsolódást segíti, hogy a vizuális és a zenei képzés egy campuson belül van jelen. Mindhárom szak közös jellemzője a műhelyközpontú, kreatív, interdiszciplináris kísérletezésekre ösztönző oktatás.

A Design és Médiaművészeti Intézet céljairól beszélgettem Ráthonyi Kingával. A beszélgetés apropóját az intézet legújabb kiállítása, a pécsi Nádor Galériában megrendezett *Új Szikra* című tárlat adta.

– Aktívan alkotsz, harsány, ugyanakkor elgondolkodtató porcelánszobraidból, installációidból kiállítások nyílnak. Emellett évek óta többirányú, nagy lendülettel és lelkesedéssel végzett művészetpedagógiai – már-már művészetterápiás – munkát is folytatsz. Több helyen és több ízben is tanultál külföldön. Nyitott, multikulturális gondolkodású művészként az installációs műfaj, a performatív művek készítése, a közösségi művészeti projektek mindig is az érdeklődésed középpontjában álltak. Ezek után nem is lehet azon csodálkozni, hogy téged kértek fel egy olyan intézet vezetésére, ahol a diákok a grafikai, a tárgyalkotás, az elektronikus zenei médiaműhelyek közötti szabad átjárással közös művészeti projektet is megvalósíthatnak. Elmondásodból tudom, hogy az iskola különösen figyel a művészi szabadság és sokszínűség tiszteletben tartására. Úgy tűnik, hogy az egyetemnek kifejezetten célja, hogy az oktatási palettán egyedülálló összművészeti kart hozzon létre. A jövőben milyen konkrét tervek/terveid vannak ennek magvalósítására?

– Fő célkitűzéseimnek azt jelöltem meg, hogy szeretném az idegen nyelvű képzésünket minél inkább bővíteni és fejleszteni, és szeretném, hogyha a kommunikációnk a külvilággal intenzívebb lenne. Valóban, a Művészeti Karon

GALCSIK Vivien: PTE MK FÉM – Saját szak bross | Vivien GALCSIK: PTE MK FÉM – Own-major brooch | **2020, fűrészelt, hajlított sárgaréz**
Fotó: Horváth Gábor

hosszabb távon egy összművészeti képzés kialakítása a dékáni vezetés célja, ebbe bekapcsolódik majd a színház-, a film- és a táncművészet is. A Képzőművészeti Intézet a közelmúltban restaurátor-szobrász tanári, illetve intermédia-képzéssel bővült. A Zeneművészeti Intézet jazzképzéssel fog bővülni. A mi intézetünkben az elektronikus zenei média mesterszak is akkreditálásra kerül, és el fog indulni. Emellett a tárgyalkotás szakon további specializációkkal bővültünk. A mi intézetünk célja még hosszabb távon az animáció, a 3D és a formatervezés irányba való szakportfólió bővítése.

RÁTHONYI Kinga: A Nagy indiánkönyv alternatív borítója. Installáció (részlet) | Kinga RÁTHONYI: Alternative cover for the Great Indian Book. Installation (detail) | 2021, mázas redukált porcelán, máz alatti kobaltos festés, fémlüszterek
Fotó: Horváth Gábor

– Azzal, hogy a diákok közvetlen tapasztalatokat szerezhetnek más művészeti szakokról, sőt közös projektek megvalósítására is van lehetőség, megtanulnak a másik tervező, a másik művész fejével gondolkodni, ami biztosan segítségükre lesz a jövőben a teamalapú munkában. Milyen együttműködési technikákat tanulhatnak még a hallgatók a képzés során?

– Nyári szakgyakorlatainkon is számos tapasztalatot szerezhetnek a diákok. Vannak, akik gyárakba mennek kivitelezni, vannak olyanok, akik a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdióban segédkeznek a szimpóziumokon. Idén a bárdudvarnoki szimpóziumon is részt vesznek üvegtervező-hallgatóink, Mátranovákon a FISE Alkotóházba is szervezünk alkotótábort. Ezek az alkalmak azok, amikor leginkább mód van arra, hogy egy folyamatos együtt dolgozás és együttműködés alakuljon ki, ami számos olyan tapasztalatot ad a diákoknak, amit az órákon nem okvetlenül tudnak ily módon elsajátítani. Nagy örömünkre az utóbbi években számos mesterkurzust is szervezhettünk, amikor meghívott előadók egyrészt bemutatták munkáikat, másrészt egy adott technológiát, technikát, témát tanítottak a diákoknak a helyszínen néhány napon át. Ezeknek a mesterkurzusoknak a résztvevői, illetve szereplői a teljesség igénye nélkül: Geszler Mária Garzuly, Kecskeméti Sándor, Simon Zsolt József, Czebe István, Husz Ágnes. Az említetteken kívül diákjaink részt vesznek számos közös kiállításon, fesztiválon, rengeteg pécsi kulturális eseményen, és ezekből legalább annyit tanulnak, mint az egyetemi órák során a célzottabb oktatásból.

– A Művészeti Kar a felújított Zsolnay Kulturális Negyedben, a gyár régi helyiségeiben található. A műhelyek így igen inspiráló környezetben fogadják a hallgatókat. Gondolom, minden diákot megérint a Zsolnay-gyár öröksége: a csillogó eozin, a forma- és színgazdag kerámia és porcelán világa. Hogyan épül be a művészképzésbe ez a hagyomány, és hogyan egyeztethető össze az innovatív technikákkal, a 3D kerámianyomtatással, a digitális formatervezéssel, vagy akár a médiakultúrával?

– Maga a Zsolnay Negyed építészeti megoldása is tulajdonképpen egy olyan hangulatot hoz létre, ahol tökéletes egységben szervesül a régi és az új. Ugyanez jellemzi magát az oktatási rendszerünket is. A vizuális művészeti képzésben nagyon fontos a hagyomány. Lényeges a szellemi mellett a manuális hagyományok, a manuális technikák ismerete, elsajátítása és gyakorlása. Ugyanakkor 2022-ben az oktatás és a diákok számára egyaránt fontos szempont, hogy a tradíciót próbálják meg 21. századi módon megfogalmazni, és 21. századi célokra is felhasználni. Pontosan ezért egyre nagyobb hangsúlyt kap nálunk is a 3D számítógépes tervezés oktatása. Nem véletlen, hogy elindult az intermédia szak a

BURKUS Judit: Utóélet | Judit BURKUS: Afterlife | 2022, papír
Fotó: Horváth Gábor

HERCZIG Zsófia: Egal | Zsófia Herczig: Egal | 2010, használt teafilter
Fotó: Horváth Gábor

BRANAUER Nikoletta: Upcycling | Nikoletta BRANAUER: Upcycling | **2021, újrahasznosított textil**
Fotó: Horváth Gábor

Képzőművészeti Intézet területén. A diákok mai életében a hagyománynak és az innovációnak, a digitalizációnak az összeegyeztetése teljesen természetes. Számukra ez nem okoz problémát, merthogy a mindennapjaikat is így élik.

– Az egyetemen angol nyelvű művészképzés is zajlik. Milyen pozitív hozadékai vannak ennek a diákok életében? Gondolok itt például a kultúrák közötti tudástranszferre.

– Az angol nyelvű képzés elindítása a tárgyalkotás tanszéken óriási kihívás volt az oktatók számára. Számomra kiemelten fontos az idegen nyelvű képzés, egyetemista koromban rengeteget kaptam külföldi tanulmányaimtól. Itt a világ minden tájáról érkeznek hozzánk hallgatók, és az a fajta kulturális sokszínűség, ami itt így kialakul, az szerintem felbecsülhetetlen értéket ad hozzá a művészeti oktatásunkhoz. Ami engem illet, én rengeteget tanultam a diákjaim diplomamunka- és szakdolgozat-konzultációiból. Számos olyan művészettörténeti, kerámiatörténeti speciális tudást szereztem a külföldi hallgatóktól, ami valószínű, hogy más módon nem jutott volna el hozzám.

– A Művészeti Kar 25 éves jubileumi évfordulója alkalmából valósult meg a Szikra című kiállítássorozat. Első állomása a budapesti FUGA volt, jelenleg a pécsi Nádor Galériában látható. Mi a kiállítássorozat célja és koncepciója?

– A célja főképpen az, hogy bemutassa azt, hogy a tárgyalkotás szak újabb specializációkkal bővült. Az utóbbi két évben indult a fémműves, illetve az üveges specifikációnk. Az indulásuk éve a covid idejére esett. Üveget, illetve fémet úgy tanítani, hogy közben nincsen hozzá műhely, az bizony tényleg nagyon-nagyon komoly kihívás és feladat volt a kollégáknak. Tisztelet jár érte, hogy ezt nagyon sikeresen megoldották.

2021 szeptemberében, azaz még a jelenlegi tanévünkben indult el a divat és a kárpit specializáció, ami már rögtön az első évben nagyon népszerű volt, és rengetegen jelentkeztek rá. A textil az mindig vonzó iránya az alkalmazott művészeteknek. A keramikusképzésünk a legrégebbi. A tanári karunk itt új oktatókkal bővült, és a műhelyünk felszereltsége is bővült 3D nyomtatókkal, CNC-maróval. Tehát nagyon sok új technikával és megközelítéssel foglalkozunk, ahhoz képest, mint amikor a kerámia tanszék elindult az intézeten belül.

A kiállításunk elsődleges és legfontosabb célja az, hogy megismertesse a külvilággal, az egyetemi felsőoktatásba készülő korosztállyal, hogy ezek a képzések nálunk léteznek, és hogy nagyon sok izgalmas dolog történik ezen képzések során. Célja, hogy bemutassa a nálunk oktató tanárokat, és az is célja, hogy bemutassa azt, hogy nálunk az oktatás alapvetően a mester-tanítvány kapcsolaton alapul.

Ahhoz, hogy ez a tárlat elkészüljön a kiállító mesterek és tanítványok mellett szükség volt Horváth Gábor fotósnak az egészen hihetetlenül profi munkájára, és szükség volt Boskovitz Oszkár grafikusművésznek a szintén fantasztikus tipográfiai és grafikai munkájára. Ő rakta össze a tablóinkat, ő tervezte meg a kiállításnak a logóját, ő tervezte meg és készítette el a kiállítás meghívóit, tehát

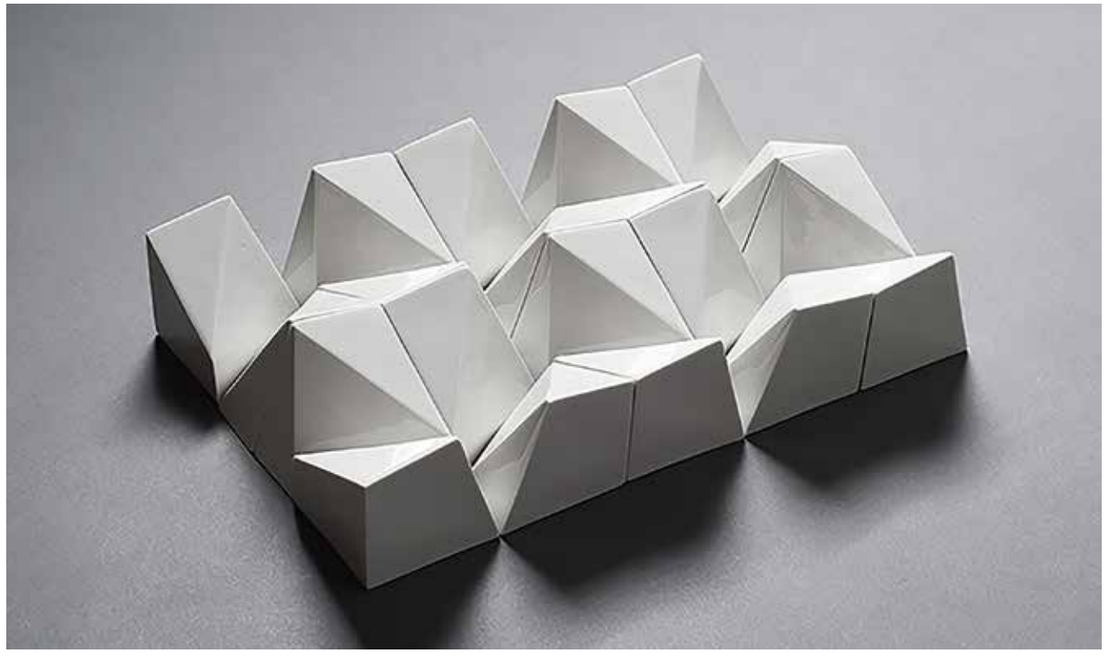

NYÁRI Balázs Csongor: Rend, moduláris porcelánplasztika | Balázs Csongor NYÁRI: Order, modular porcelain sculpture | **2021, porcelán**
Fotó: Horváth Gábor

azt gondolom, hogy ez a két kolléga legalább annyira intenzíven részt vett ennek a munkafolyamatnak a sikerében, mint maguk a kiállító művészek.

– Hogyan indult el a kiállítássorozat?

– Nagy Bálint, aki sajnos, most már nincs köztünk, lehetőséget adott nekünk arra, hogy január elején legyen egy kiállításunk a FUGA-ban, azért, hogy az egyetemi felvételire készülő művészeti érdeklődésű diáksereg láthassa azt, hogy mi is van a „pécsi palettán". Ez a tárlat nagyon jól sikerült, karunk dékánja, Lengyel Péter is beszélt a megnyitón, illetve szerveztünk a helyszínen egy kerekasztal-beszélgetést is, amit Aknai Katalin művészettörténész vezetett, aki szintén az egyetemünknek az oktatója és egyben a Nádor Galériának a vezetője, s kettőjük javaslatára került a pesti kiállítás Pécsett is bemutatásra.

– Milyen folytatása lesz a tárlatnak?

– A kiállításnak egy része Budapesten a FISE galériájában lesz látható augusztus végén, itt a mester-tanítványok kapcsolat helyett a tanítványoknak, azaz a diákoknak a munkáit fogjuk kiállítani. Ehhez kapcsolódóan fog megjelenni egy albumunk a kar 25. jubileumi évfordulójához kötődően Ez a kiadvány a kiállításnak az anyagát fogja tartalmazni, illetve minden oktatónak, mesternek és minden tanítványnak a munkájához megjelentetünk egy viszonylag részletes leírást. Ezek a leírások olvashatóak voltak a tárlatokon is.

CZINEGE Kata: Kocka-struktúra | Kata CZINEGE: Cube structure
2021, ragasztott, csiszolt antireflexiós üveg
Fotó: Horváth Gábor

Fontosnak tartottuk, hogy a kiállított munkák mellett megjelenjenek olyanfajta szöveges leírások is, amelyek egy kis betekintést adnak abba az alkotófolyamatba és abba a gondolkodásmódba, amit mi az egyetemi oktatásunk során igyekszünk a diákok számára átadni, végigvezetve őket a designfolyamaton, annak összes lépcsőjén.

Karam ATRACHE: Az órák – Napló porcelánra. Installáció (részlet)
Karam ATRACHE: The hours – Diary on porcelain. Installation (detail)
2021, mázas porcelán, máz alatti kobaltos festés
Fotó: Ráthonyi Kinga

– Összegezve: augusztus végére megjelenik a tárgyalkotás szakról egy kiadvány a négy specializáció ismertetésével, bemutatva az oktató tanároknak egy-egy munkáját és azoknak a leírását, valamint tartalmaz majd a mesterek vezetésével készült diákmunkákból is példákat.

– Pontosan. A teljes kiadvány kétnyelvű lesz. Szeretnénk, hogy a külföldi diákjaink is hazavihessék magukkal, és hogy legyen egy olyan részletesebb anyag rólunk, ami az elmondott oktatási ethoszt reprezentálja.

VERESS Kinga
művészettörténész

A szöveg a művésszel készített beszélgetés rövidített változata. Az interjú 2022. június 2-án készült. A PTE Formatervezés Tanszék specializációinak bemutatkozására rendezett Új Szikra című kiállítás résztvevői: Budán Miklós Zoltán – Snežana Bulatović, Burkus Judit – Nyári Balázs Csongor, Fusz György – Szondi Petra, Gáspár György – Czinege Kata, Herczig Zsófia – Barta Zsuzsa, Karsai Zsófia – Szula Gergely, Pápai Lívia – Sápi Ilona, Ráthonyi Kinga – Karam Atrache, Rózsa Béla – Galcsik Vivien, Surányi Szilárd – Branauer Nikoletta.
A Szikra című tárlat digitális katalógusa megtekinthető: https://www.facebook.com/media/set/?set=a.2071578359673441&type=3

Út az iparművészetből a képzőművészetbe

SIMONFFY MÁRTA ÉLETMŰVÉRŐL

Vannak olyan alkotók, akik „nyakig benne ülnek" a művészeti élet közepében, alkotómunkájuk mellett nap mint nap azért hallhatunk személyükről, mert éppen valamiben döntöttek, vagy éppen valamihez hozzászóltak, vagy közéleti szereplésük volt. Ma már nincsenek sokan, akiknek szinte szenvedélyük is a másokért való cselekvés, ám ezen kevesek egyike Simonffy Márta textilművész. Róla van szó, aki művészi munkásságának elismeréseként ez év március 15-e alkalmából Magyarország Érdemes Művésze kitüntetésben részesült, aki immár több évtizede a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének (MKISZ) elnöke, s mindemellett – legalábbis életének történéseiből nem kihagyhatóan – szintén hosszú évek óta önkormányzati képviselő, aki közben Terézváros alpolgármestere is volt. Ez évi kitüntetése azonban alkalom arra is, hogy – immár kiteljesedett művészi pályaívének ismeretében – jelezzük: textilművészi munkássága kezdettől fogva milyen egyéni elképzelésekkel és ambíciókkal indult a hetvenes években, és az amúgy zsúfoltan magas színvonalú, minőségű magyar textilművészetben milyen egyéni, sajátos és különleges helyet foglal el.

SIMONFFY Márta: Emlék a fiamról, kárpit | Márta SIMONFFY: Memory of my son, tapestry | **1995, festett vászon, pigment, ceruzarajz, 300x150 cm**
Fotó: Rékasy Bálint

Ha életének történéseire visszapillantunk, esetében is fontos a korai elköteleződés a rajzolás csodája mellett. Tehetségét Pátzay Ilona, Pátzay Pál testvére is örömmel állapította meg, és szülei is – akik igényes értelmiségi, családi közeggel vették körül – „belenyugodtak" abba, hogy leányuk művészi pályára készül. A budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumba (ma Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium) fel is vették, méghozzá a C osztályba, amely – a közismert iskolai fogalmak szerint – iparművész-osztályt jelentett. Ez az évfolyam a későbbi magyar képzőművészeti, iparművészeti életbe ontotta a tehetségeket. Az A osztályba járt – mások mellett – Kéri Ádám, Mayer Berta, Méhes László, Rubik Ernő, Szkok Iván, Tölg-Molnár Zoltán, ám ebben a bizonyos C-ben Simonffy Márta osztálytársa volt Budavári István, Csajághy Rezső, Erdei Sándor, Granasztói Szilvia, Kodolányi László, Rádóczy Gyarmathy Gábor, Uresch Zsuzsa, akik később szintén szakterületük kiválóságai lettek. Az iskola akkoriban magas szakmai színvonalának az volt az egyik garanciája, hogy olyan tanárok taníthattak itt, akik bizonyos politikai megfontolások miatt más, magasabb

végzettséget adó intézményben nem dolgozhattak. Az iskola igazgatója ekkoriban Kántor Andor festőművész volt. A fiatal leány rajztanára Sikuta Gusztáv festőművész volt, akinek felkészültsége, módszere, művészethez való viszonya kitűnő alapokat adott. Ekkoriban ismerkedett meg Körner Éva művészettörténésszel, akivel baráti kapcsolatba került, s aki erőteljesen befolyásolta pályája szellemi ívének alakulását. Ezek a nevek, személyiségek, s az általuk képviselt művészeteszmény tehát nagy hatást gyakorolt Simonffy Márta további pályaválasztására.

Izgalmas személyi körülmény, amely mögött igazán feszített élettempó rejlik, hogy Simonffy Márta 1965-ben megszülte első gyermekét, és ezzel együtt megkezdte tanulmányait a Magyar Iparművészeti Főiskolán nyomottanyag-tervező szakon, ahol 1970-ben diplomázott. Az Iparművészeti Főiskolára történt felvétele előtt ő is – sok pályatársához hasonlóan – fontos időszakot töltött a Kistextben (Kispesti Textilgyár), ahol megismerkedett anyagokkal, módszerekkel, technikákkal. A főiskolán Kürthy Ödönné volt a szaktanára, s ő is azok közé tartozik, akiknek igen jó volt a kapcsolatuk a szak alakrajztanárával, Eigel Istvánnal, akinek szellemi aurája, intellektusa sokat jelentett érdeklődése alakulásában. A főiskolán kiemelkedő értéknek tartotta Pogány Frigyes előadásait, vonzotta Szilvitzky Margit tevékenységének szemléletvilága, ám a diploma megszerzését követően egy pillanatig sem gondolta, hogy úgynevezett gyári tervező legyen – pedig akkoriban ez az indulás jellemző volt pályatársai körében. A Szenes Zsuzsával, Hübner Arankával kialakított intenzív szakmai, emberi kapcsolat, Körner Éva szuggesztív szellemi aurája már pályája kezdetén valami más, valami nem megszokott irányba terelte, amely kezdettől fogva a textil nem iparszerű alkalmazását, hanem egyedi képi alakítását jelentette. Férje, Rékasy Levente kitűnő ötvösművész lett, házasságuk pedig nemcsak egy személyes adat Simonffy Márta életművében, hanem művészetének egyik alakítója is. Együtt gondolkozva munkásságuk egyfajta belsőépítészeti, építészeti karakter irányába fordult. Az eltelt évtizedek alatt közös és egymástól független művészi munkásságuk eredményeit a középületekben, szállodákban, közösségi terekben megvalósult munkák jelzik.

Megszületett az a – divatos kifejezéssel, amely azonban művészi pályafutására pillantva hiteles – „máséval össze

SIMONFFY Márta: Ahol a csend lakott, pannó | Márta SIMONFFY: Where silence lived, panneau
2010, vakkeretre feszített vászon, lazúros pigment, ceruzarajz, 340x340 cm
Fotó: Rékasy Bálint

SIMONFFY Márta: Wilanów, pannó | Márta SIMONFFY: Wilanów, panneau | **2008, festett ponyva, pigment, ceruzarajz, 360x320 cm**
Fotó: Rékasy Bálint

nem téveszthető” művészi szemlélet, amelynek lényege, hogy textilművészetébe beemelte a festészet, a plasztika, a térbeliség módszereit, elemeit, mindezek sokszínű lehetőségeit alkalmazva. Ez azt jelenti, hogy textilmunkáin több, a képzőművészetből ismert, átemelt technikával dolgozott. Meghatározóvá vált a *kollázs-szemlélet* és -technika, az applikáció személyes alkalmazása, ám a létrejött művek mégsem tekintendők kollázsnak, inkább valamiféle *összműfaji* kísérleteknek: olyan munkáknak, melyeken egyaránt fontossá válnak a rajzi, a festett, valamint a plasztikus alkotóelemek. Jellemzően lenvászon és pamutvászon hordozóra dolgozott, mely papírvetexszel (általában ragasztós réteggel ellátott, vasalható közbélésként használják) egészült ki, s ezekre a felületekre kerültek rá ceruzával rajzolt, festett, ragasztott, applikált motívumai. Végső formájukban munkái nem síkművészeti alkotások, de nem is a közismert három dimenzióba kiterjedő textilművészeti művek, hanem különleges hatást manifesztáló, plasztikus értékeket is magukon viselő, egyedi téri hatást, térélményt is kiváltó műtárgyak. Egész munkamódszerében tehát döntő a manualitás szerepe, s egy sajátos ismétlési szemlélet: a motívumok hasonlatossága és változatossága önmagában is különlegessé teszi műveit.

Simonffy Márta a kilencvenes évek második felében új anyagok felé fordult, olyan tárgyegyütteseket alkotott száraz növényi levelekből, szirmokból, melyeken a szerves anyagok változásai kompozíciós elemként váltottak ki újszerű hatásokat.

Munkái sajátos humánumot hordoznak: ember és környezete széttéphetetlen összefonódását, elszakíthatatlanságát jelzik. A természetes és mesterséges matériák szimultán felhasználása pedig a természet és művészet egységesülésének lehetőségeit is megmutatja az intenzív egymásra hatáson túl.

SIMONFFY Márta: Nővérek, kárpit | Márta SIMONFFY: Sisters, tapestry
1996, növényi elemek, pigment, festés, papírvetex, ceruzarajz, keret: préselt virágszirmok, 150x300 cm
Fotó: Rékasy Bálint

SIMONFFY Márta: Ginkófa, kárpit | Márta SIMONFFY: Gingko tree, tapestry | **1995, festett vászon, papírvetex, pigment, ceruzarajz, applikáció, 160x440 cm**
Fotó: Rékasy Bálint

Mindezzel együtt, mintegy alkotómunkájával szimbiózisban lett egyre erősebb művészetszervezői elhivatottsága. Folyamatosan támogatja és segíti a textilművészeti biennálék sorozatának „életben tartását”, kezdeményezi új műfajok beemelését. Egyetért azzal, hogy új szemlélet jelenik meg a minitextilben, hogy szerepet kap a zászló és a szalag, vagyis hogy fokozódnak a műfaji átjárhatóságok, átmenetek. Simonffy Mártának szerepe van abban, hogy a matéria-alkalmazás radikális megújulásával elfogadottá vált az autonóm és alkalmazott textil újfajta értelmezése.

SIMONFFY Márta: A fiú Zsennyén, gobelin | Márta SIMONFFY: The boy in Zsennye, gobelin | **2000, selyem, gyapjú, fémszál, ötös felvetés, sárgaréz keret, a textil mérete: Ø 100 cm**
Fotó: Rékasy Bálint

SIMONFFY Márta: Üvegházi növény, objekt | Márta SIMONFFY: Hothouse plant, object | **1982, domborított, hajlított rézdrót, üveggranulátum, géz, gyapjú, szövés, 18x20 cm**
Fotó: Rékasy Bálint

Ez az írás elsősorban pályájának művészi eredményeire kívánja felhívni a figyelmet, de – mint erre a bevezető sorokban utaltunk – Simonffy Márta életében kivételes a művészetszervezői tevékenység eredményessége, melynek egyik összetevője több szakmai-közéleti megbízása, azok felelősségteljes vállalása, teljesítése. Részese volt a máig hatását kifejtő *Tapes-itineris – Úti-kárpit 2000* nagyszabású kiállítás létrehozásának. Az MKISZ elnökeként olyan összefoglaló nagy tárlatok organizátora, mint az 1956-os forradalom 50. évfordulójára létrehozott, monumentálisnak nevezhető műcsarnoki kiállítás *(Az Út. 1956–2006)*, a 2008-as *Craft & Design – Irányok, utak a kortárs magyar iparművészetben* című nagyszabású iparművészeti tárlat az Iparművészeti Múzeumban. Kezdeményezője volt az újrainduló szobrászati és kisplasztikai biennáléknak, a szombathelyi *Kép-Tár-Ház* kiállítássorozatnak, mindamellett, hogy az MKISZ székháza folyamatosan eleven szellemi műhelynek számít: konferenciák szervezésével, valamint kiállításaival – ezek a magyar képzőművészeti, iparművészeti élet sokszínű megmutatkozásai.

SIMONFFY Márta: A madarak már kirepültek, objekt | Márta SIMONFFY: The birds have flown off, object | **2000, selyem, gyapjú, gobelintechnika, 20x20 cm**
Fotó: Rékasy Bálint

S ne felejtsük el: Simonffy Márta harcos alkat. Véleményét mindig kimondó, sokszor másoktól eltérő megnyilatkozásaival viharokat is kavaró, őszinte ember. Ez azonban harmonizál személyiségének összetettségével, sokszínűségével, következetességével. Művészként életműve eredeti kortárs értékek teremtője.

FELEDY Balázs
művészeti író

„Pompás, szép tervek azok”

A KECSKEMÉTI CIFRAPALOTA ÉPÜLETKERÁMIÁI ÉS RESTAURÁLÁSUK

Kecskemét, egyben a magyar szecesszió két ikonikus épülete – a Városháza és a Cifrapalota – jelenleg felújítás alatt áll. A Városháza külső díszítéséről e lap hasábjain korábban írtam (*„…a melyből száműzve van a különben is dísztelen gipsz-ékítmény tarkasága”. A kecskeméti Városháza külső díszítéséről*. 2021/2, 44–49.), ezúttal a Cifrapalota kerámiadíszeit mutatjuk be művészettörténészi és restaurátori szemmel.

A Cifrapalota Márkus Géza által tervezett majolika-mázas pirogránit díszei

A Kecskemét városa által emelt épület annak idején – mai léptében (is) – igen gyorsan valósult meg, az ötlettől az átadásig kevesebb mint másfél év kellett hozzá, melyből a kivitelezés alig tizenegy hónapot vett igénybe. Az 1902. február 14-én tartott rendkívüli közgyűlésen beterjesztett javaslat után, az április 30-i alkalomra tisztázódott az épület funkciója (Kereskedelmi Kaszinó, bolthelyiségek, raktárak, bérlakások), s megtörténtek az előzetes gazdasági számítások. Az 1902. május 28-án bemutatott első tervvázlat után – melyet a helyi tudósító szerint (*Kecskemét*, 1902. június 1.) Márkus Géza „magyaros ízlésben s igen tetszetősen” rajzolt meg – mindössze harminc napon belül elkészültek a részletes kiviteli tervek. Július 31-én megtartották az „ajánlati versenytárgyalást”, s azt követően, valószínűleg már szeptemberben elkezdődött és 1903. július végéig teljes egészében be is fejeződött az építkezés (a bérlők többsége már augusztusban beköltözhetett). Mindezt úgy, hogy ennek része volt a bérház – még a korabeli emlékeinket is tekintve – kiemelkedően gazdag külső díszítésének megtervezése és kivitelezése is.

A Lechner-iskola jellemzőit mutató épületen leginkább a kerámiadíszítés kapott nagy hangsúlyt, ami nem teljesen biztos, hogy már az első pillanatoktól kezdve a mai formájában a terv része volt. Sajnos ennek eldöntésére nincs perdöntő írásos forrásunk, de rendelkezésünkre áll például Márkus Géza – helyi levéltárban őrzött – első, 1902 májusában rajzolt tervvázlata, melynek még ugyanabban az évben megjelent egy akvarellel kiegészített változata a *Művészet* című folyóirat induló évfolyamában (I/4, 293.). Amennyiben az utóbbi esetében a színezés nem utal is rá, úgy Márkus sajátos, plaszticitást sugalló rajzi stílusa alapján akár egy, az épület egészét uraló stukkódíszítésre is gondolhatnánk, mely egyáltalán nem lett volna idegen az építész életművében (Erdey-féle szülészeti és nőgyógyászati szanatórium, később Schöpf-Merei Ágoston Kórház, Budapest IX., Bakáts tér, 1905–1906). Mindenesetre a stukkó és a kerámia együttes alkalmazása sem kizárható teljes egyértelműséggel a tervrajzok alapján, azonban sokkal inkább valószínű a későbbi fejlemények alapján, hogy az olyan részletek, mint például a végül kivitelezésre nem került saroktornyok alatti pártázati elemeken megjelenő címerek – a bal oldalin egyértelműen kivehető az építtető városra utaló ágaskodó kecske 1591 óta használatos heraldikai motívuma – megoldása a legfontosabb helyi előzményre, a Lechner Ödön által tervezett Városháza (1893–1897) portrémedalionjaira, virágmintás tábláira vezethető vissza. Sem a címerek, sem az 1894-es példákon alkalmazott eljárás – a síkból kiemelkedő motívumokat a nyersen hagyott pirogránit felülettel hangsúlyozták, s csak a háttereket fedték le mázzal – nem látható ma a Cifrapalota homlokzatán, azonban a nagy elődre és példaadó művére való hivatkozás végig tetten érhető volt a kecskeméti közvélekedésben a tervezés és a kivitelezés fázisában is. „Pompás, szép tervek azok. Lechner Ödön műépítész tervén láttuk először a magyar motivimokat és azokat a terveket mindenütt örömmel fogadták el kivitelre. A mi diszes városi székházunk is Lechner tervei szerint készült. Tanitványai és követői fejlesztik ezt az irányt és Márkus műépítész igazán mesteri munkát végzett a tervekkel” – írta például az egyik helyi újságíró (*Kecskemét*, 1902. július 6.).

Bár fontosak voltak az anyagiak is, minden bizonnyal a Lechnerrel jó (szakmai) kapcsolatot ápoló Kada Elek polgármester volt az, aki a hagyományos árlejtési logikát félretéve, végül meggyőzte a közgyűlést, hogy ne a pénzügyileg legelőnyösebb ajánlatot benyújtó céget (a budapesti Vögerl Ignác-féle szobrászműterem, terrakotta-

A kecskeméti Cifrapalota Rákóczi úti homlokzatának két emeletet átfogó középrizalitja. Terv: MÁRKUS Géza | Kecskemét's Cifrapalota, Rákóczi street front, central pavilion in the height of two floors. Architect: Géza **MÁRKUS** | **1902–1903**
Fotó: ifj. Gyergyádesz László

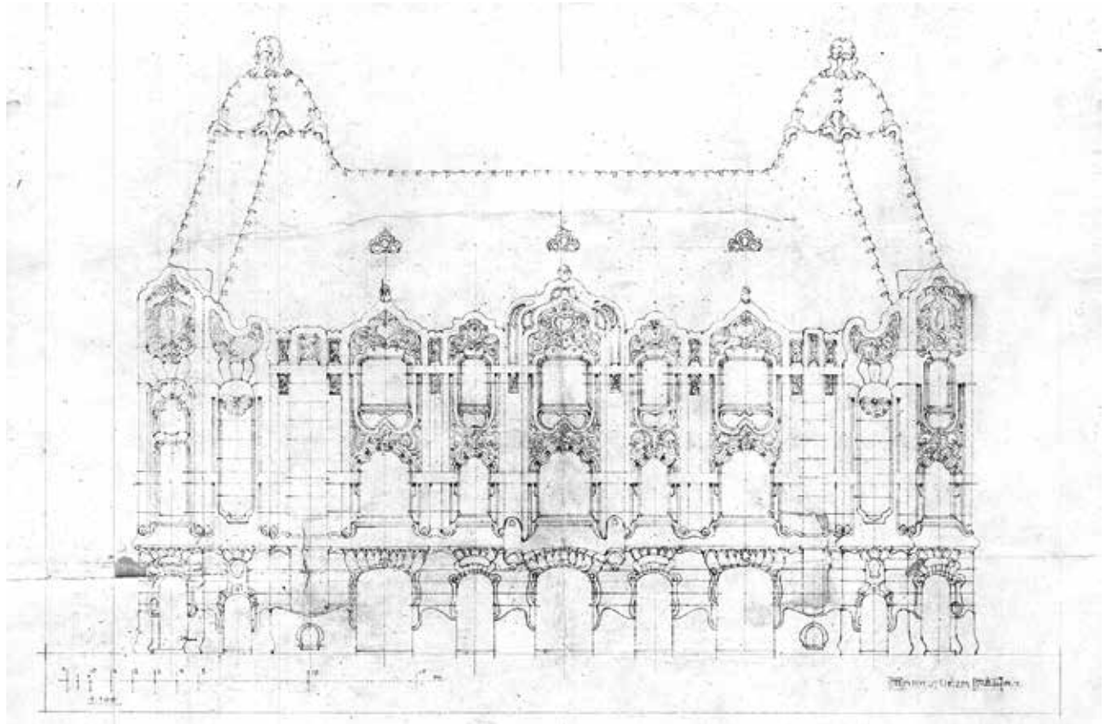

MÁRKUS Géza első tervvázlata a Cifrapalotához, a tervet az 1902. május 28-i kecskeméti közgyűlésen mutatta be | Géza MÁRKUS's first plan variant for the Cifrapalota, shown to the Kecskemét assembly on 28 May 1902 | **1902. május (Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltára, Kecskemét)**

Korai képeslap az 1903-ban átadott első városi bérházról (Cifrapalota)
Early postcard of the first municipal tenement building (Cifrapalota) completed in 1903 | **1903/1904 (Kecskeméti Katona József Múzeum, Kecskemét)**

és műkőgyár) válassza a „majolika munkálatok teljesítése végett”, hanem a nyolc évvel korábban a Városházán is közreműködő pécsi Zsolnay-gyárat. Márkus Géza két homlokzati tervrajza (1902. november 3. és 4.) valószínűleg e döntés következményeként készülhetett el. A ránk maradt tervek közül itt láthatóak először a pirogránit díszekkel (középen homorú, kisebb zöld és bordó színű „gombok”, meggypiros négykaréjos formájú elemek két méretben, illetve nagyobb kék szívek) kombinált, vakolatba rajzolt ornamensek (szív-, páva-, életfa- és virágmotívumok). De itt válik véglegessé, hogy a korábban a pártázat felületén koncentrálódó, változatos formájú kerámiabetétek az első és a második emelet ablaksorai között is hasonlóan fontos szerepet kapnak. A cifraszűrök rátéteihez, hímzett díszítéseihez (virágozások) hasonlatosan megjelenő, összesen 37 majolikamázas pirogránit – több darabból összeillesztett – mezőn a magyar népművészeti motívumok és a nemzetközi (floreális art nouveau) ornamentika sajátos keveredését tapasztalhatjuk. A meglehetősen egyéni módon stilizált formavilágú – egy kivétellel tengelyszimmetrikusan képzett – sík betétek, akárcsak a magas tetőzet organikus formálású, fantáziadús, s szintén mázas pirogránitból kivitelezett plasztikáinak tervezője, megálmodója egyértelműen Márkus Géza volt. Nevét a Zsolnay-gyár „Terracotta-könyvének” 9. kötetében is feltüntették, ahol összesen tizenegy lapon találtunk a Cifrapalotához („Kecskemét város építkezése”) kapcsolódó mintakönyvi rajzokat (fazonszám: 2914, 2915, 2930, 2933, 2934, 2935, 2936, 2937, 2940, 2943, 2944), melyek 1903-ban, néhány kisebb elem kivételével, mind kivitelezésre is kerültek. Érdekes módon a pécsi manufaktúrától megrendelt homlokzati kerámiabetétek közül, a 16 változatból – egyes darabok ugyanis többször is megjelennek az épületen, így például a 2933-as ötször, a 2934-es és a 2935-ös háromszor –, csupán hat rajzát találtunk meg.

Az említett népművészeti ihletésű motívumok kapcsán természetesen Márkus esetében is felmerült a közeli Kiskunfélegyházán született Huszka József 19. század végi gyűjtéseit, kutatásait közzétevő köteteinek hatása. Ilyen szempontból pedig különösen érdekesek lehetnek Huszka ifjúkori élményei, melyek az akkortájt fénykorát élő alföldi szűcs- és szűrdíszítés felől érték. A budapesti építészt azonban közvetlenebb élmények is befolyásolhatták, terelhették a cifraszűrökre emlékeztető díszítésmód felé. Mindenekelőtt Kecskeméten, hiszen a hatalmas főtér a fejlesztések irányát tekintve, a városvezetés által is deklaráltan, elsősorban piactér volt, s a vásárok idején éppen a szomszédos zsinagóga előtt árulták portékáikat a városba érkezett szűcsök. Mindenesetre a színházi világban otthonosan mozgó Márkus Géza életművén belül a Cifrapalota homlokzatán megjelenő motívumok legközelebbi rokonait a néhány évvel később, Kacsóh Pongrác *János vitézé*nek 1904-es ősbemutatójára (Király Színház) általa tervezett, részint mézeskalács bábfigurák ihlette, stilizált magyar – mindenekelőtt Fedák Sári által viselt – kosztümjein leltük meg, viszont mindezt utólagosan ki kell egészítenünk azzal, hogy e jelmezek egyben átmenetet is képeznek az időben ezt követő, már említett Bakáts téri épület külső díszítményei felé.

IFJ. GYERGYÁDESZ László
művészettörténész

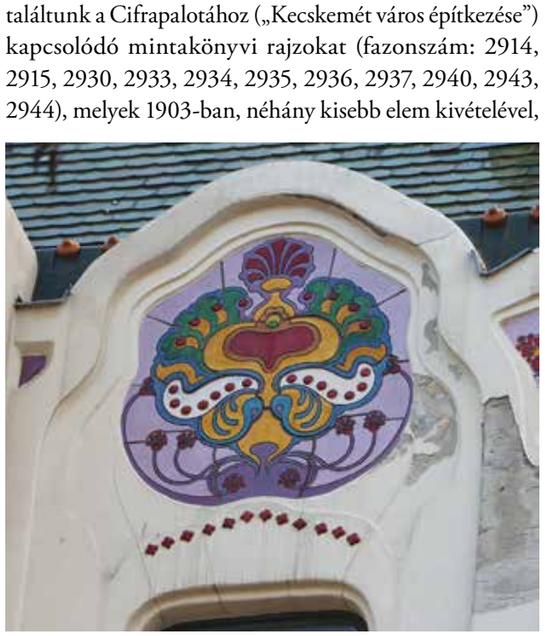

Kerámiabetét a Cifrapalota Rákóczi úti homlokzatának pártázatán. Terv: MÁRKUS Géza. Kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs (fazonszám: 2914)
Ceramic inlay in the parapet of the Rákóczi street front of the Cifrapalota. Design: Géza MÁRKUS. Execution: Zsolnay factory, Pécs (pattern no.: 2914)
1903, majolikamázas pirogránit, 153x143 cm
Fotó: Czifrák László

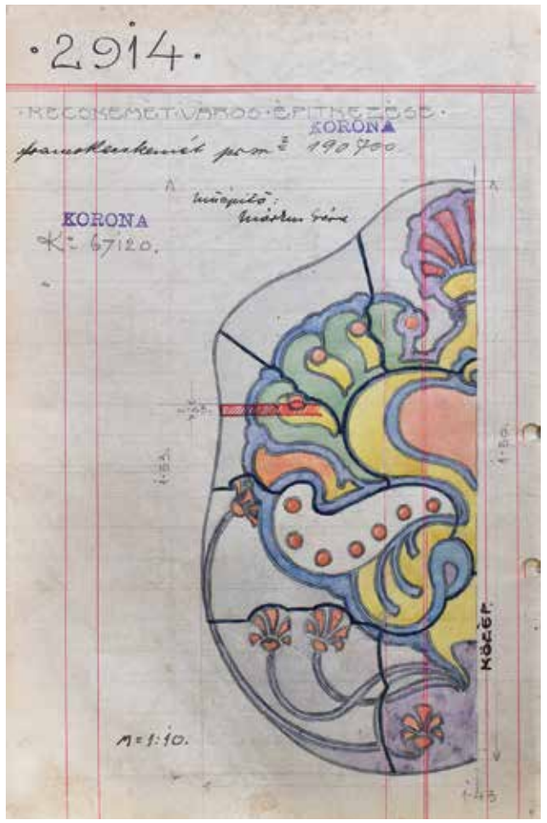

Kerámiabetét (fazonszám: 2914) terve a Zsolnay-gyár 9. számú „Terracotta-könyvéből” | Ceramic inlay (pattern no.: 2914) from the Zsolnay factory’s ‘Terracotta-book’ no. 9
1902/1903 (Zsolnay Porcelánmanufaktúra Zrt., Pécs)
Fotó: ifj. Gyergyádesz László

Fedák Sári mint János vitéz Kacsóh Pongrác azonos című daljátékában. Jelmezterv: MÁRKUS Géza | Sári Fedák as John the Valiant in Pongrác Kacsóh’s musical play of the same title. Costume design: Géza MÁRKUS
1904 (Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Budapest)
Fotó: Strelisky Sándor

Kerámiabetét a Cifrapalota Rákóczi úti homlokzatának középrizalitját lezáró pártaelemen. Terv: MÁRKUS Géza. Kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs (fazonszám: 2935) | Ceramic inlay on the parapet element crowning the central pavilion of the Cifrapalota, Rákóczi street facade. Design: Géza MÁRKUS. Execution: Zsolnay factory, Pécs (pattern no.: 2935)
Fotó: Czifrák László

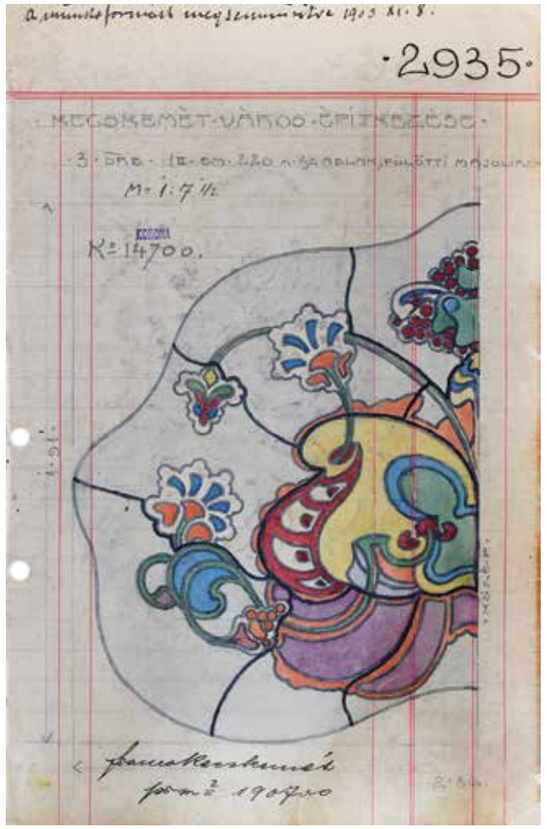

Kerámiabetét (fazonszám: 2935) terve a Zsolnay-gyár 9. számú „Terracotta-könyvéből” | Plan of a ceramic inlay (pattern no.: 2935) from the Zsolnay factory’s ‘Terracotta-book’ no. 9 | **1902/1903 (Zsolnay Porcelánmanufaktúra Zrt., Pécs)**
Fotó: ifj. Gyergyádesz László

A homlokzat Zsolnay épületkerámiái a restaurátor szemével

A Cifrapalota kerámiadíszítményei korábban több esztétikai jellegű helyreállításon is átestek, így legutóbb 2015-ben egy, a helyéről kimozdult mező megerősítése is megtörtént, azonban akkor még nem volt lehetőség az összes megerősítésére. A jelenlegi munkák fő oka, hogy 2021 tavaszán kiesett a helyéről az egyik elem, s az utcára zuhanva összetört. A nagy sajtónyilvánosságot kapott esemény végérvényesen alátámasztotta, hogy nem halasztható tovább a homlokzati kerámiabetétek teljes körű lebontása és szakszerű restaurálása. A 37 dísz leszedése 2021. december végéig megtörtént, jelenleg pedig megtisztítva, szakszerű csomagolásban várnak az engedélyekre a további restaurátori feladatok elvégzéséhez. A várhatóan mintegy fél évet igénybe vevő restaurálás kiterjed majd a kisebb sérülések javításain keresztül a leomlott betétek teljes körű helyreállítására, mely során a törött elemek szakszerű ragasztást kapnak, rozsdamentes csapolásokkal ellátva, ami teljes körű statikai stabilitást ad majd a sérült részeknek.

A Zsolnay épületkerámiák gyártásának kísérletei az 1870-es évek végével indultak meg, elsődleges céljuk az lehetett, hogy az egyre nehezebben teljesíthető építészeti, homlokzati gipszstukkó, habarcs és plasztikus kődíszítmények megnövekedett igényére alternatívaként egy olyan anyagot hozzanak létre, amely tartósság szempontjából időtállóbb, de szükség esetén akár sorozatban is gyártható. Hosszadalmas és kitartó kísérletezői kedv révén született meg végül a „pyrogranit" fantázianevű épületkerámia-típus, ami tartósságát tekintve elődeit messze felülmúlta, azonban a különböző gyártási korszakok folyamatos fejlesztése révén számos eltérő megjelenésű változata ismert. Nincs ez másképp a Cifrapalota majolikamázas pirogránit díszítőelemei kapcsán sem, melyeknek fontos párhuzamai az Iparművészeti Múzeum homlokzati mázas kerámiaelemei.

A Cifrapalota díszítményei is, ahogy a pécsi gyár épületkerámiái mindig, formába döngölve, kézi préseléssel készültek. A világosra égő, samottos agyagból égetett kerámiamezőket ón és ólommáz keverékével festett motívumokkal díszítették. A kerámialapok rögzítésének vizsgálata kapcsán némi meglepetést okozott, hogy azok szakaszosan ugyan, de vékony drótozással voltak csak megerősítve a kerámia és a fal közé felhordott habarcsanyag megkötéséig. Erre az időszakra általánosan jellemző, hogy az ilyen típusú fali kerámiákat a hátsó drótozáson kívül, „dübelezéssel", alsó és felső kapcsozással is rögzítették, ami kiborulás elleni védelemként is szolgált. A kerámiabetéteket egymáshoz képest egy nagyon szűk fugatávolságú rendszerben építették be, aminek révén az elemek felületi kapcsolata egy jól záró rendszert alkotott, ugyanakkor maga az eredeti rögzítő habarcsanyag mára szerkezetileg teljesen leromlott, ami miatt szinte minden elem el volt válva az alapfalazattól. Az elemeket rögzíteni hivatott habarcsanyagból vett minták vizsgálata egyértelműen alátámasztotta, hogy a vizsgált anyag nagyarányú elgipszesedett fázisokat is tartalmaz, kötőanyaga jórészt kioldódott. Ez főképp annak a jelenségnek a következménye, hogy a 2004-es felújítást megelőzően a pártafalazat mögötti attikacsatorna bádogozása hosszú évtizedekig rossz állapotú volt, és a sérülései révén a kerámiák hordozófalazata erős vízterhelésnek volt kitéve. Ez az agresszív környezet folyamatosan roncsolta a rögzítő habarcsanyag minőségi összetételét, ezért a kerámiaelemek apránként, az évtizedek alatt fokról fokra elváltak a hordozó téglafalazattól. Ugyan lokálisan egy-egy betét kapcsán korábban is történtek megerősítések, restaurátori beavatkozások, de teljes egészében sohasem volt mód az elemeket feltárni, és azok teljes rögzítését átvizsgálni.

„Galamb-kibúvó" a Cifrapalota tetőzetén. Terv: MÁRKUS Géza. Kivitelezés: Zsolnay-gyár, Pécs (fazonszám: 2937) | 'Pigeon-exit' on the roof of the Cifrapalota. Design: Géza MÁRKUS. Execution: Zsolnay factory, Pécs (pattern no.: 2937) | **1903, majolikamázas pirogránit, 97x114 cm**
Fotó: Banczik Róbert

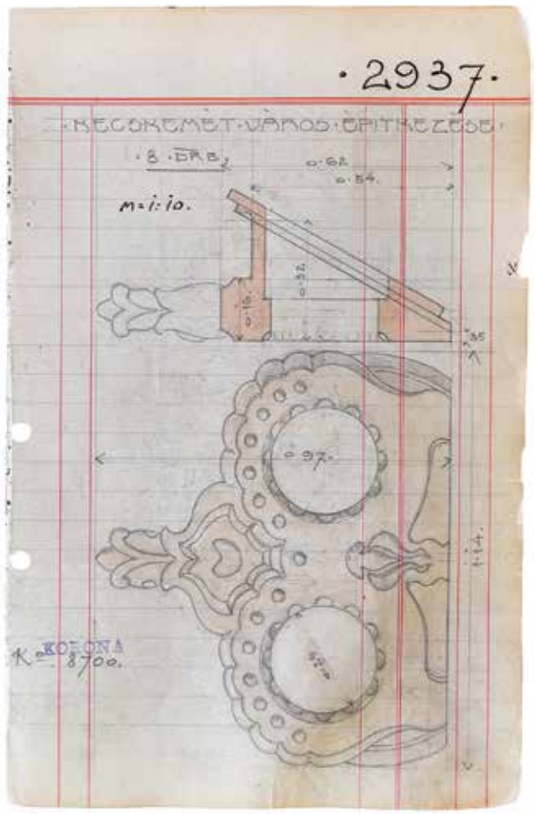

Pirogránit plasztika (fazonszám: 2937) terve a Zsolnay-gyár 9. számú „Terracotta-könyvéből" | Pyrogranite composition design (pattern no.: 2937) from the Zsolnay factory's 'Terracotta-book' no. 9
1902/1903 (Zsolnay Porcelánmanufaktúra Zrt., Pécs)
Fotó: ifj. Gyergyádesz László

Plasztikus virágmotívum a Cifrapalota tetőzetén. Terv: MÁRKUS Géza. Kivitelezés: Zsolnay-gyár Pécs (fazonszám: 2944) | Plastic floral motif on the roof of the Cifrapalota. Design: Géza MÁRKUS. Execution: Zsolnay factory, Pécs (pattern no.: 2944) | **1903, majolikamázas pirogránit, 46x31 cm**
Fotó: Banczik Róbert

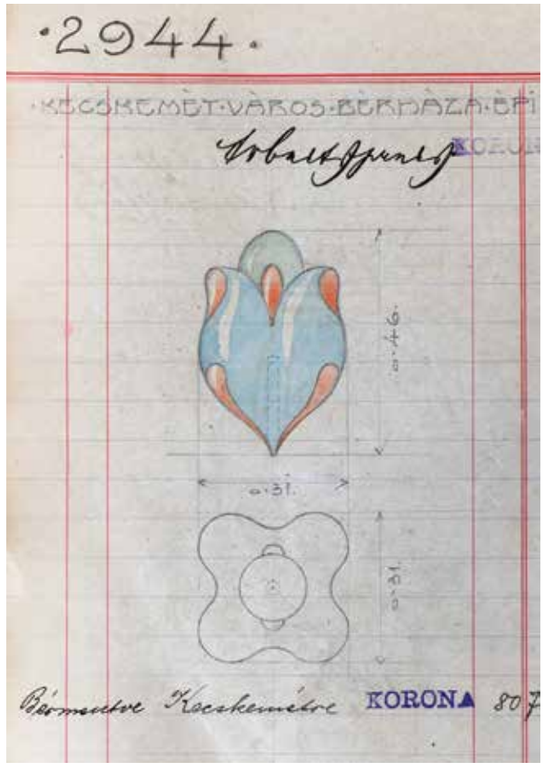

Pirogránit plasztika (fazonszám: 2944) terve a Zsolnay-gyár 9. számú „Terracotta-könyvéből" | Pyrogranite motif (pattern no.: 2944) from the Zsolnay factory's 'Terracotta-book' no. 9
1902/1903 (Zsolnay Porcelánmanufaktúra Zrt., Pécs)
Fotó: ifj. Gyergyádesz László

Ennek a feltárásnak éppen most jött el az ideje, mivel egyre több jel utalt arra, hogy az egymásnak feszült kerámiaelemek statikailag instabillá váltak, ami miatt a bontás nélküli helyszíni restaurálásuk már teljesen lehetetlenné vált. Mivel a kötőanyaguk teljesen leromlott, a betételemek számozásos konszignálása után, komolyabb erőfeszítés nélkül voltak leválaszthatóak, ennek során főképp arra kellett ügyelni, hogy a megbontott egység többi darabja nehogy idő előtt leváljon. Ennek elkerülése érdekében ideiglenes, mechanikus rögzítéseket alkalmaztunk dübelezéssel, ami így lehetővé tette a mezők elemenkénti, biztonságos bontását. A kibontott elemek hátsó oldaláról a maradék habarcsanyagot sokszor erőfeszítés nélkül, egy spaklival el lehetett távolítani, ami önmagában is ijesztő jelenség egy restaurátor számára. Miután a kibontott elemek hátsó felülete megtisztult, kalodákba kerültek, hogy restaurátor-műhelyben újra átvizsgálhatók legyenek. A szakszerű visszaépítés azt kívánja, hogy az eredeti, kis átmérőjű furatok egy részét megnagyobbítsuk, ami erősebb huzalozást tesz majd lehetővé. Ezen kívül üvegszálas műgyantával való rögzítéssel kialakított „fülek" is felkerülnek az elemek hátsó oldalára, ami még több mechanikus rögzítési pont kialakítását teszi majd lehetővé. Mindezeken kívül, az alsó és a felső sorok íves szegélyei 40–50 centiméterenként kapcsozásos rögzítést is kapnak, melyek kiborulás ellen biztosítanak majd megfelelő védelmet. Összességében elmondható, hogy a nem mindennapi épület homlokzatait díszítő kerámiabetétek szerkezeti állapota kielégítő, alapvető konzerválási feladatokon kívül maga a beépítési rendszer kialakítása lesz egy összetettebb feladat.

CZIFRÁK László
restaurátor

Az ezüstbe öltözött királynő

AZ ISTENSZÜLŐ TYIHVINI IKONJÁNAK EGY EZÜSTBORÍTÁSOS MÁSOLATA

Az Istenszülőt Oroszországban gyakran az Ég Királynőjének (Царица Небесная) is nevezik. Az Istenszülő (Istenanya) számos ikonábrázolása között kiemelkedik az úgynevezett Tyihvini Istenszülő, helyesebben *Az Istenszülő Tyihvini ikonja* (oroszul *Тихвинская Богоматерь, Тихвинская Богородица, Тихвинская икона Божией Матери*), mely a Hodégétria ikonográfiai típus egyik változata. Bizánci eredetű. Ezen az ábrázolási típuson az Istenszülő a gyermekét a baljában tarja. Az egész alakban látható kis Jézus jobb lábát talppal fordítja a néző felé, bal kezében írástekercs van. A hagyomány szerint az őskép eredetileg Jeruzsálemben volt, majd az 5. században Konstantinápolyba vitték. Konstantinápolyból 1383-ban (éppen 70 évvel Bizánc bukása előtt) Tyihvin orosz városba került.[1]

*Az Istenszülő Tyihvini ikonjá*val kapcsolatban Oroszországban igen sok csodát jegyeztek föl. Ezek közül talán a legismertebb az, amikor a Tyihvini Istenszülő elszenderedése kolostort 1613-ban megvédte a Jakob De la Gardie (1583–1652) tábornok által vezetett svéd csapatoktól.

Az ősi ikon későbbi sorsa is figyelemre méltó. A Tyihvini Istenszülő elszenderedése kolostort a kommunizmus éveiben bezárták, és az ikon egyszerű, helytörténeti múzeumi kiállítási tárgy lett.

A második világháborúban a német csapatok az ikont Pszkov városába szállították, és átadták a Pszkovi Egyházi Missziónak. Ott az ikon mintegy két évig volt, majd a németországi amerikai okkupációs zónába került. 1950-ben ezt a csodatévő, ősi ikont a chicagói Szentháromságtemplomba vitték, ahol az ikon őrzője Archbishop John (világi nevén Jānis Garklāvs vagy Ivan Yakovlevich Garklav) lett. Ő a végrendeletében azt írta, hogy az ikont Oroszországba kell visszaszállítani, de csak akkor, ha ott megfelelő egyházi megújulás lesz. 2004-ben az ikont ünnepélyesen visszaadták, és a Tyihvini Istenszülő elszenderedése kolostorban helyezték el.

Jevgenyij Poszeljanyin, az Istenszülő-ikonok avatott kutatója[2] több ikoncsodát is leír az Istenszülő Tyihvini ikonjával kapcsolatban, és megemlít számos olyan ikonmásolatot, amelyek – miként bemutatásra kerülő ikonunk is – nemesfém borítóval rendelkeztek. Ír a tyihvini kolostor ikonmásolatáról is, mely körmeneti ikon volt és drágakövekkel díszített ezüstborítóval volt ellátva.[3] Igen figyelemreméltó az úgynevezett „Tyihvini-Seregek-ikon". Ez az ikonmásolat különös nevét onnan kapta, hogy az 1812-es napóleoni háborúban a tyihvini csapatokat kísérte, és segítette. Két év múlva igen értékes ezüstrizát (ikonborítót) készíttettek az ikonhoz. Az ikont elvitték a krími háborúba is, és ott is segítette az orosz csapatokat.[4]

A bemutatásra kerülő ikon, egy 1900 körül készült ikonmásolat[5] 2019-ben bukkant fel a Nagyházi Galéria és Aukciósház árverésén.[6] Részben aranyozott ezüstborítója rendkívül jelentős. Az ötvösjegyek jól olvashatóak a nimbuszban. Itt cirill betűs E K monogramot találunk, mely Jemeljan Alekszejevics Kuznyecov (Емелян Алексеевич Кузнецов) moszkvai ötvösmestert jelöli. A következő pajzsban 84-es számot látunk, továbbá balra forduló női fejet kokosnyikkal (orosz női fejdísszel) és cirill betűs И Л monogramot. Ez Ivan Szergejevics Lebedkin (Иван Сергеевич Лебедкин) próbamester jegye. A 84-es szám 84 zolotnyik finomsági fokot jelent. A második próbajegyet 1899 és 1908 között használták Moszkvában I L (И Л) monogrammal. Így ikonunk ebben a periódusban készült. A borító alján lévő ötvösjegyek nehezebben olvashatóak, de kétségkívül ugyanezek a jegyek.

Jemeljan Alekszejevics Kuznyecov[7] 1886-ban alapította nagy ezüstművesműhelyét. E műhely jelentőségére az is utal, hogy egy 1897-es forrás szerint ötezer rubel értékben készített ezüst ikonborítókat. A műhelyben tizenhárom felnőtt, hat fiatal és hat gyermek dolgozott. A bemutatott ikonon a fára festett rész művészi vonatkozásban kevésbé jelentős, ám részben aranyozott, részletgazdag, viszonylag magas domborított felületet látunk. E nagy műhelynek egy ugyancsak domborított ezüst ikonborítóját a moszkvai Vörös téren álló, híres Állami Történeti Múzeum (ГИМ) őrzi.

RUZSA György
művészettörténész

Jemeljan Alekszejevics KUZNYECOV ötvösmester: Az Istenszülő Tyihvini ikonja | Goldsmith Yemelyan Alexeevich KUZNETSOV: The Virgin of Tikhvin icon
1899–1908, fa, részben aranyozott ezüst, 17,7x14,5 cm (magántulajdon)
Fotó: Spitzer Fruzsina

1. Az ikonról szóló hatalmas irodalomból most csak egyet említek meg: И. А. Шалина: Чудотворная икона Богоматери Тихвинской в истории Московского государства конца XV – первой половины XVI века. In: *История и развитие церковно-государственных отношений на примере Тихвинского Успенского монастыря.* Санкт-Петербург, 2010, 19–27.
2. Eredeti neve Jevgenyij Nyikolajevics Pogozsev (Евгений Николаевич Погожев [Moszkva, 1870. április 21. – Leningrád, 1931. február 13.]), írói álneve Jevgenyij Poszeljanyin volt (Евгений Поселянин). A sztálinizmus egyházellenes kampánya során koholt vádak alapján letartóztatták, majd mintegy másfél hónap múlva kivégezték.
3. Е. Поселянин: *Богоматерь. Полное иллюстрированное описание Ее земной жизни и посвященных Ее жизни чудотворных икон.* Санкт-Петербург, 1914, 380. (Москва, 2002.)
4. Uo. 374–375.
5. Jemeljan Alekszejevics Kuznyecov ötvösmester: Az Istenszülő Tyihvini ikonja. 1899–1908. Fa, ezüst, részben aranyozott. 17,7x14,5 cm. Magángyűjtemény. Ltsz.: 111.
6. *Nagyházi Galéria és Aukciósház, 249. aukció. Régi mesterek és 19. századi festmények.* Aukciós katalógus. Budapest, 2019, 14., No. 22.
7. М. М. Постникова-Лосева, Н. Г. Платонова, Б. Л. Ульянова: *Золотое и серебряное дело XV – XX вв. Территория СССР.* Москва, 1983, 215.

A rózsaszín Zsolnay

MÉLTÓ KÖTETBEN MUTATKOZIK BE A GYŰJTEMÉNY

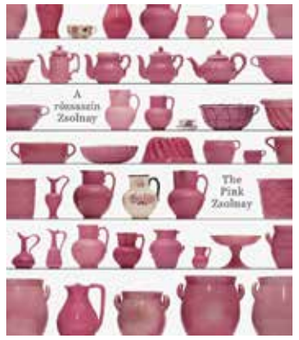

A hazai ipar- és kultúrtörténet egy sajátos szeletének alapos és értő feldolgozása, szemet gyönyörködtető album, egyszersmind szerelmes levél egy különleges tárgykollekcióhoz – *A rózsaszín Zsolnay* című, frissen megjelent kötet ez mind egyben.

Winkler Barnabás nevét minden bizonnyal jól ismerik az építészet, formatervezés, tárgykultúra iránt érdeklődők: több évtizedes építészmérnöki praxisa mellett létrehozta és évekig működtette a HAP Galériát, az ő kezdeményezésére született meg a hazai építészszakma kiválóságait elismerő posztumusz Ybl Miklós-díj, az elmúlt években pedig aktív szerepet vállalt a FUGA Budapesti Építészeti Központ szakmai programjainak szervezésében is. Winkler Barnabásnak mindemellett van egy nagy szenvedélye: rózsaszín Zsolnay kerámiákat gyűjt.

A történet másik főszereplőjének a nevét – a Zsolnayt – szinte mindenki ismeri, nem csak az, aki hazánkban tárgykultúrával foglalkozik. Mindannyiunk családi vitrinjében, konyhaszekrényében vagy kamrájában rejtőzik néhány nipp, étkészlet, pörköltestál vagy más Zsolnay darab, és mindannyian csodálattal adózunk a pazar épületkerámiák és tetőcserepek előtt, amelyek például az Iparművészeti Múzeum vagy a Mátyás-templom épületcsodáit díszítik. Van azonban a Zsolnay-legendának néhány olyan résztörténete, amelyek a nagyközönség előtt kevéssé ismertek – ilyen például a rózsaszín használati tárgyak kollekciója is. Az akkor már világsikerű Zsolnay-manufaktúrában 1880-tól kezdődően készültek a helyben

Rózsaszín mázas Zsolnay tárgyak csoportja | Group of pink-glazed Zsolnay objects
Zsolnay-gyár, Pécs, 1880-as évek, fajansz-porcelán (Winkler Barnabás gyűjteménye)
Fotó: Hübner Teodóra

Mosdóállvány rózsaszín Zsolnay tárgyakkal
Wash-stand with pink-glazed Zsolnay products
Fotó: Hübner Teodóra

Rózsaszín mintás cserépkályha. A rózsaszín Zsolnay című könyv részlete
Pink-glazed tile stove. Reproduced from the book The Pink Zsolnay
Zsolnay-gyár, Pécs, 1880-as évek, fajansz-porcelán
(Winkler Barnabás gyűjteménye)
Fotó: Hübner Teodóra

kidolgozott, a gyárra jó néhány évre jellemzővé váló, rózsaszín mázas darabok, egyre több funkcióban – a zsírosbödöntől a vizeskancsóig, a kuglófsütő formától a tortatálakig. Szigorúan használati tárgyak voltak ezek, amiket tartósságuk és jellegzetes, messziről észrevehető színük miatt gyakran évtizedekig használtak a családok – funkciójuktól függően a szegény parasztportákon és a módosabb városi étkezőkben egyaránt.

A két történet a hetvenes évek elején kezdett összefonódni, amikor Winkler Barnabás egy kedves nagynénitől megörökölt egy ütött-kopott, rózsaszín boroskancsót. Sokáig csak érzelmi okokból tartotta meg a csorba tárgyat, mígnem egy véletlen során rá nem bukkant annak testvérére. Hamarosan azt is felfedezte, hogy a szokatlan színű kancsókat a Zsolnay-gyár állította elő, és ahogy mondani szokás, a többi már történelem: Winkler Barnabás szeme a második kancsó beszerzését követően már „ráállt" a rózsaszín Zsolnay darabokra, és – a brüsszeli antikvitásoktól az esztergomi piacon át a Balaton-parti kirakodóvásárokig és más, lehetetlen helyszínekig – akármerre járt, hazavitte onnan az ott fellelt rózsaszín Zsolnay darabokat.

Néhány évtized múlva a gyűjtemény már túlnőtt gazdáján, és új otthonra lelt az időközben felújított Zsolnay Negyedben.* Teljessé vált a kör: a valaha Pécsett, kézzel és nagy műgonddal előállított tárgyak hosszabb-

ZELESNY Károly: A Zsolnay-gyár személyzete. „Legfelül a festők és a szobrászok, a következő sorban a festőosztályon dolgozó nők, majd a gépmunkások, napszámosok, végül a gyár tűzoltósága és a tulajdonos a családjával. Újonnan beszerzett nagy gépével eszközölte a fölvételt egy magasabb pontról, ami két másodpercz alatt ment végbe." (Pécsi Hírlap, 1887. dec. 15., 3.) | Károly ZELESNY: The Zsolnay factory staff. 'On top: the painters and sculptors, in the next row the women working in the painting section, then the mechanics, daywagers, finally the factory fire-brigade and the owner with his family. He took the photo with his recently acquired large camera from an elevated point which took place in two seconds.' (Pécsi Hírlap, 15 Dec. 1887, p. 3) | **Pécs, 1887, archív fotó**

‹ **Asztal rózsaszín Zsolnay tárgyakkal**
Table with pink Zsolnay products
Zsolnay-gyár, Pécs, 1880-as évek, fajansz-porcelán
(Winkler Barnabás gyűjteménye)
Fotó: Hübner Teodóra

Rózsaszín tárgyak mintarajzai a Fazonkönyv (Façon-könyv) oldalain. A rózsaszín Zsolnay című könyv részlete | Pattern drawings of pink objects on pages of the Façon book. Reproduced from the book The Pink Zsolnay
Fotó: Hübner Teodóra
›

Evőeszközök és tányér. A rózsaszín Zsolnay című könyv részlete | Cutlery and plate. Reproduced from the book The Pink Zsolnay
Fotó: Hübner Teodóra

rövidebb utazást követően visszajutottak a Mecsek lankái alá, a valahai gyár falai közé. Tíz évvel a *Rózsaszín Zsolnay Kiállítás* megnyitása után pedig megjelent *A rózsaszín Zsolnay* című kétnyelvű kötet, mely a több mint ezerdarabos gyűjtemény méltó katalógusa – és egy páratlan, fél évszázados gyűjtési folyamat dokumentációja.

Maga a könyv nem egészen új: 2007-ben már napvilágot látott a *Kezdetben volt a rózsaszín…* című kötet, mely az akkor még „mindössze" ötszáz darabos gyűjtemény keletkezését mesélte el. Az új, kibővített kiadás azonban mind külcsín, mind belbecs tekintetében messze felülmúlja elődjét.

Szivacs- és szappantartók. A rózsaszín Zsolnay című könyv részlete
Sponge and soap holders. Reproduced from the book The Pink Zsolnay
Fotó: Hübner Teodóra

Az immár kétnyelvű kötet egyszerre kutatói alapossággal megírt kézikönyv egy ipartörténeti korszakról, anekdotagyűjtemény a különböző darabok felkutatásának kedves emlékeiről, és gyönyörű fotóalbum, amely funkció szerint rendezi fejezetekbe Winkler Barnabás gyűjteményének egyre becsesebb darabjait (nem tudjuk, a szerző gyűjtőszenvedélyének köszönhető-e, de rózsaszín Zsolnay darabokra ma már csak elvétve akadhat az érdeklődő – az online régiségpiacokon például e cikk írásának időpontjában mindössze egyetlen szilke, azaz kisebb bödön érhető el, több tízezer forintos áron). S míg a kötet kétharmadát a tárgyakról készült fotók töltik meg, első harmada zömmel írásokat tartalmaz: rengeteg archív fotóval és illusztrációval gazdagított, rövidebb-hosszabb szövegeket a gyűjtemény létrejöttének legemlékezetesebb pillanatairól Winkler tollából, valamint egy hosszabb, tudományos pontossággal megírt tanulmányt a rózsaszínű Zsolnay használati tárgyak keletkezésének történetéről Kovács Orsolya művészettörténész, Zsolnay-kutató összefoglalásában. A kötetet Hübner Teodóra, többszörös Szép Magyar Könyv díjas tervezőgrafikus fotói illusztrálják, az ő munkája az áttekinthető tördelési munka is. Különösen megkapó pontja e szakasznak a mindjárt a könyv első oldalain látható, dupla oldalon megcsodálható csoportkép 1887-ből (Zelesny Károly felvétele), melyen a Zsolnay-gyár teljes személyzete szerepel a festőktől a gépmunkásokig, a gyári tűzoltóktól természetesen a Zsolnay család tagjaiig. A figyelemre méltóan jó minőségű képen szinte minden szereplő arca jól kivehető, a kötetben való elhelyezése pedig tökéletesen tükrözi Winkler érzelmi elköteleződését a téma iránt: számára a rózsaszín tárgyak gyűjtése nem egyszerű úri passzió, pláne nem a nyerészkedés vágya hajtotta-hajtja, hanem egy olyan történet fizikai manifesztációja, amely a csoportképen szereplőktől az ő szívének oly kedves nagynénjéig, a folyamat során megismert régiségkereskedőkig, régi és új barátokig, rokonokig és szakértőkig ível – vagyis embertől emberig.

Kiöntők | Jugs
Zsolnay-gyár, Pécs, 1880-as évek, fajansz-porcelán
(Winkler Barnabás gyűjteménye)
Fotó: Hübner Teodóra

OSVÁRT Judit
szakíró,
a Magyar Formatervezési Tanács tagja

(A rózsaszín Zsolnay – Történetek és képek a rózsaszín Zsolnay használati tárgyakról. Winkler Barnabás gyűjteménye és írásai / The Pink Zsolnay – Stories and Pictures of the Zsolnay Pink Household Objects. The Collection and Writings of Barnabás Winkler. HAP Galéria, Budapest, 2022, 298 o.)

*A Zsolnay Negyed állandó kiállításáról Winkler Barnabás számolt be lapunkban (2012/2, 2–5.) *Rózsaszín Zsolnay használati tárgyak. Kiállítás a Zsolnay Kulturális Negyedben* címmel – *a szerk.*

A cikk illusztrációit a kötetből válogattuk.

Egy másik Goldfinger

A MAGYAR ÉPÍTÉSZ TERVEI GYEREKEKNEK

A Goldfinger nevet hős és antihős egyaránt viseli; kettőjük közül az antihős Auric Goldfinger csupán fiktív figura, és a közhiedelemmel ellentétben nem közvetlenül a valós személy, a budapesti születésű Goldfinger Ernő (1902–1987) Franciaországban és Angliában tevékeny építész jelleméről formálta meg alkotója, Ian Fleming (1908–1964), a 14 kötetes James Bond-könyvsorozat írója. A legenda szerint Fleming személyes rosszallását kívánta kifejezésre juttatni azzal, hogy az azonos című, 1959-ben megjelent regény és az öt évvel később abból készült, az első hatalmas kasszasikert és Oscar-díjat is hozó Bond-film negatív főszereplőjét Goldfingerre keresztelte, mivel esztétikai fenntartásai voltak Goldfinger Ernő London Hampstead negyedében 1939-ben elkészült házával kapcsolatban, mely az építész és családja otthona volt.

Tény ugyan, hogy Fleming is a híresség és művészek körében népszerű városrész lakosa volt, így bizonyos mértékben személyesen érintettnek érezhette magát a környék épületállományával kapcsolatban, és valószínűleg osztotta azt az építészeti modernizmustól való idegenkedést, mellyel akkoriban Angliában általánosságban az irányzathoz viszonyultak; azonban a ház elkészülte és a regény születése között eltelt húsz évben valószínűleg volt ideje felülemelkedni az akkoriban némi kavarodást okozó eseten. Emellett az 1950-es évek végére a közízlés is sokat változott, ez a folyamat a mai napig is tart, és Goldfinger Willow Road-i otthona más épületeivel egyetemben mára műemléki védettséget élveznek, és fontos londoni állomásai a modern építészeti zarándoklatoknak.

Goldfinger Ernő a modernista ideál elkötelezett képviselője, hőse volt élete végéig, aki a lakóépület-tervezés alapforrásának Hermann Muthesius (1861–1927) háromkötetes, hatéves helyszíni kutatás összegzéseként született *Das englische Haus* (Az angol ház, 1904–1905) című munkáját tartotta, ami az angliai Arts

A Goldfinger házaspár 1939-re elkészült, modernizmusa miatt akkoriban sokakban ellenérzéseket keltő londoni otthona, ma a nemzeti örökség része
The London home of the Goldfinger couple completed in 1939. Disliked by many for its modernism, today it is part of the national heritage
London, Hampstead, Willow Road 2
Forrás: nationaltrust.org.uk

& Crafts mozgalom németországi ismertségét, majd elveinek alkalmazásával a modern építészet krédójának megszületését is eredményezte. A Goldfinger által javasolt szociális megfontolású, de az angol hagyományokhoz képest jóval sűrűbb beépítésű lakótömbök, melyekre pályája vége felé kapott megbízást, valójában angol alapelvek modern realitásra átírt visszaimportjai voltak. Társadalmi elfogadottságuk nem kizárólag józan felismerés eredménye volt: a London bombázásaival is járó második világháború utáni évek szorongató lakáshiányából adódó kényszerhelyzet is nagymértékben hozzájárult ehhez a szemléletváltáshoz.

A Goldfinger név pozitív kicsengéssel két, fizikailag is magasan kiemelkedő munkájával összefüggésben hangzik el legtöbbször. Az 1990-es évek óta védettség alatt álló 26 emeletes Balfron-torony (1963–1967) és a 31 emeletes Trellick-torony (1972) London ikonikus, ünnepelt épületei, karakterességüknek köszönhetően számos film cselekményének helyszínei; a bennük zajló élet regények ihletője – az építész nevének negatív kontextusba helyezése nélkül. Jelen írás az építész Goldfinger hirtelen temperamentumát taglaló gazdag irodalom mellé életéből és munkásságából kevésbé ismert elemeket sorakoztat fel – a játékkal és neveléssel kapcsolatos terveit, melyeket jórészt a gyermekei, az 1933-ban született Peter és a három évvel fiatalabb Elizabeth inspiráltak, és melyek az életének fontos döntéseit határozták meg.

Goldfinger Párizsban ismerkedett meg a jómódú konzervatív családból származó, rebellis természetű Ursula Ruth Blackwell-lel (1909–1999), akit a gyermekáldás korai érkezése miatt is hamar feleségül vett. Házasságuk első éveit az angol és a francia fővárosok között ingázva töltötték, jórészt külön élve; tervük, hogy Franciaországban alapítsanak családot, az akkoriban a zsidó származásúakat érintő hátrányos megkülönböztetés miatt hiúsult meg. Így Goldfinger 1934-ben Londonba települt át, mely évben készült el legkiválóbb portál- és boltbelső-terve, az Abbatt Toys cég londoni bemutatóterme. A reformpedagógiai eszközöket gyártó cég tulajdonosai, Marjorie (1899–1991) és Paul Abbatt (1899–1971) nemcsak Goldfingerék barátai, hanem Peter keresztszülei is voltak, és osztották azt a szentimentalitásmentes nevelési szemléletet, melyet Goldfinger Ernő számukra tervezett tárgyai és bútorai sugalltak – noha az Abbatt házaspár funkcionalistának mondható értékrendje nem a modern építészet elveiben gyökeredzett.

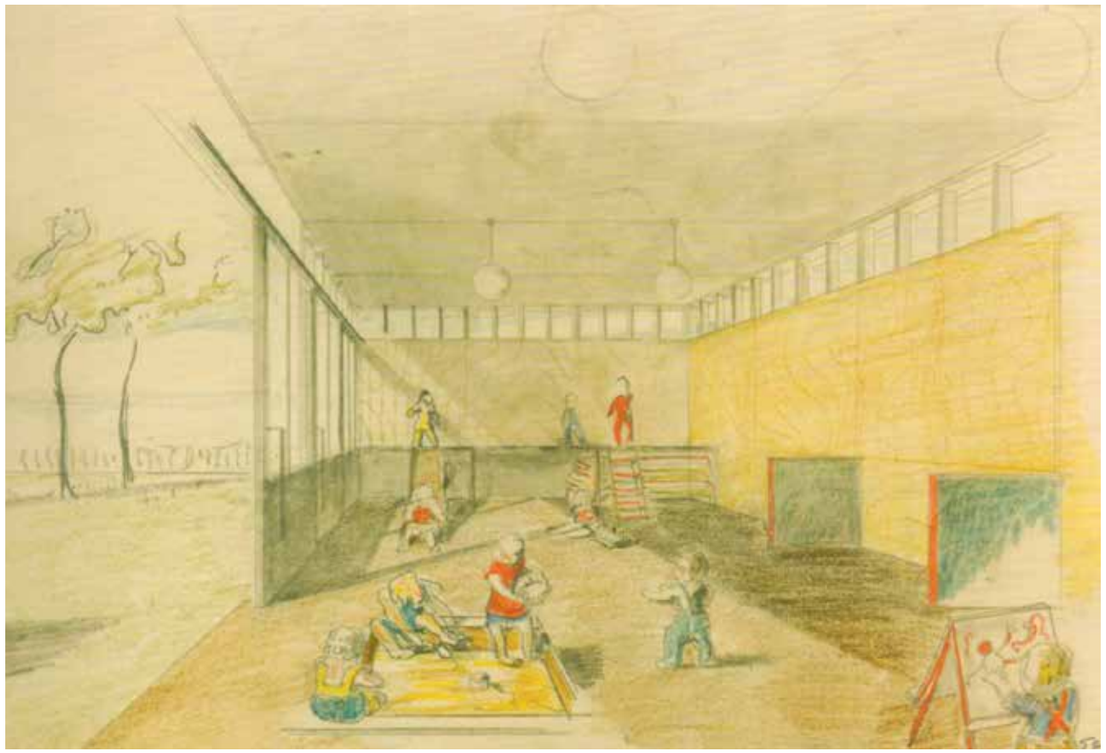

GOLDFINGER Ernő: Bővíthető óvoda belsőépítészeti terve (Mary Beaumont MEDD-del)
Ernő GOLDFINGER: Interior plan of an extendable kindergarten (with Mary Beaumont MEDD)
1934, grafit, színes ceruza, 31,5x50,5 cm
Forrás: J. Kinchin – A. O'Connor: Century of the Child. Growing by Design 1900–2000. The Museum of Modern Art, New York, 2012, 112.

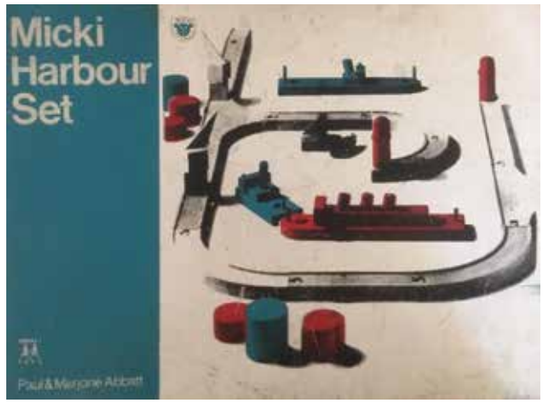

Az Abbatt Toys egyik, GOLDFINGER Ernő által tervezett építőkocka-készlete, melyből kikötőt lehetett építeni | A building-block set designed by Ernő GOLDFINGER for Abbatt Toys, to build a harbour
Forrás: A. Powers: Abbatt Toys. Modern Toys for Modern Children. Design For Today, London, 2020, 34.

Marjorie Cobb és a kvéker családból származó Paul Abbatt az Order of Woodcraft Chivalry (hasonló szervezet Csehországban és Szlovákiában működik, „Indián Cserkészet"-ként vagy „Erdei Bölcsesség Ligája"-ként fordítják) egy közös rendezvényén találkoztak. A szervezetet 1916-ban a geológus Ernest Westlake (1855–1922) alapította Angliában, a skót származású kanadai Ernest Thompson Seton (1860–1946) munkássága nyomán. Seton az indiánokat tartotta a legkiválóbb tanítómestereknek, és a közösségeikben megélt tapasztalatok alapján írta a számára világhírt és jómódot hozó természetbúvár-könyveit, s e tudás alkalmazásával ő maga kezdett a farmja környékén lakó gyerekekkel rendszeres foglalkozásokat, táborozásokat. Az „indiánkodás" főként a pacifista kvéker családok számára volt vonzó alternatíva a militarista felhangú cserkészséggel szemben; ideáljai a természettel való egység élménye, a fogyasztás helyett csupán az alapvető igények kielégítése, a gyerekek mindennapi munkán és közvetlen tapasztaláson keresztül való önállóvá válása voltak.

Az Abbattok házasságkötésük után ilyen elvekre nevelő iskolát szándékoztak létrehozni, és kelet-közép-európai tanulmányútra indultak, hogy az ottani nevelésreformerek módszereit megismerjék. Találkoztak a Gyermek Művészeti Mozgalmat (Child Art Movement) beindító Franz Cižekkel (1865–1946), a megváltozott képességű gyerekek fejlesztésével foglalkozó Milan Morgensternnel (1895–1954), meglátogatták a Friedl Dicker (1898–1944) és Franz Singer (1896–1954) által tervezett bécsi Montessori-óvodát, jártak a Balkánon és a Szovjetunióban. A körútról készségfejlesztő tárgyak gazdag gyűjteményével tértek haza, melyből magánkiállítást rendeztek londoni lakásukban, aminek során nagyobb kereslet mutatkozott a játékok, mint egy helyhez kötött oktató intézmény iránt. Így vetették el az iskola működtetésének ötletét, és döntöttek a játékgyár alapítása mellett. A raktár- és csomagküldő szolgálaton kívül a rendkívüli népszerűség miatt hamarosan logó, szélesebb kínálat, igényes katalógusok és bemutatóterem kialakítása is szükségessé vált, ezek tervezésével Goldfinger Ernőt bízták meg. Nehéz megállapítani, hogy a születő termékskálából mi Goldfinger saját terve, és mi mintadarabok puszta utángyártása. A fából készült közlekedési eszközök (vonat, uszály, repülő), egy ábécé-készlet és a többszörös díjat nyert – Goldfinger párizsi mesterének, Auguste Perretnek vasbeton vázszerkezeteit idéző – építőkocka-rendszer minden bizonnyal az építész fejlesztései.

Goldfinger az apai érzések hevületében az 1930-as években számos gyereknevelléssel kapcsolatos munkát vállalt. Ilyen az 1937-es párizsi világkiállítás brit pavilonjának játékinstallációja, valamint az egy évvel későbbi

Az Abbatt Toys GOLDFINGER Ernő által tervezett egyik katalógusa a szintén általa tervezett logóval, 1938 | One of the catalogues designed by Ernő GOLDFINGER for Abbatt Toys together with the logo, 1938
Forrás: J. Kinchin – A. O'Connor: Century of the Child. Growing by Design 1900–2000. The Museum of Modern Art, New York, 2012, 112.

londoni, a MARS csoport (Modern Architectural Research Group [Modern Építészeti Kutatócsoport], a modern krédójának a szigetországban való népszerűsítésére alapított művészszervezet) bemutatóján kiállított tárgyegyüttes. Ezek mindegyike azt a merész kísérletező kedvet és a részletképzés iránti finom figyelmet mutatja, mellyel az Abbatt játékbemutató-termét is megformálta: a gyerekmagasságra optimalizált modern boltbelső és galéria ötvözetét. Alig lehet olyan részletet találni ezekben a munkákban, melyek szokványosnak mondhatók; ezt jelzi az a kellemetlen eset is, amikor Mária királyné (1867–1953) az Abbatt bemutatótermének üveg bejárati ajtaján úgy próbált meg belépni, hogy az zárva volt. Ugyanez az ajtó volt a környék egyetlen üvegezett nyílászárója, mely London háború alatti légitámadásait csorbulás nélkül átvészelte.

A Nursery School Association (Óvodaszövetség) számára előregyártott faelemekből tervezett, bővíthető óvodaépület tervét (1934) Goldfinger az egyetlen, akkoriban Angliában praktizáló építésznővel, az iskolaépület-terveiről ismert Mary Beaumont Medd-del (született Crowley, 1907–2005) közösen készítette. Medd édesapja tisztiorvosként az egészséges iskolaépületek és az ingyenes gyermekétkeztetés ügyéért küzdött egész életében, és ezt a szellemiséget Goldfingerrel karöltve nemcsak ebben a korai közös munkájukban, hanem a háborús polgári erőfeszítéseket támogató tevékenységükben is kifejezésre juttatták. A terv egyes elemeit a menekülttáborokban élő gyermekek foglalkoztatását ellátó részlegek kialakítására használták fel. Ugyan e javaslatok egyike sem valósult meg, az újjáépítés éveiben a magas gyermekszületési aránynak köszönhetően több díjnyertes, mára védettséget élvező, alacsony költségvetésű, ízig-vérig modern iskolaépület kötődik Goldfinger nevéhez (Westville Road School, 1950; Haggerston School, 1964–1965).

A gyerekeknek szánt munkáiban igazán szembeötlő Goldfinger érzékenysége, amint a tereit, tárgyait használók élményére koncentrál, és nem egy absztrakt építészeti ideált igyekszik a befogadóra testálni. A családi otthonukban a Goldfinger gyerekeknek volt saját játszószobájuk, az ebbe készült tárgyak és berendezések egyúttal az Abbatt Toys szériában gyártott termékeinek prototípusai voltak – a lányának készített babaház-berendezés kizárólag Goldfinger saját bútorainak miniváltozataiból állt. A Goldfinger házaspár intenzív részvétele a második világháború alatti londoni polgári tevékenységben nem kis mértékben köszönhető annak a traumának, melyet a saját gyermekeiktől való elszakadás miatt éltek át. Hosszú töprengések után döntöttek London első légitámadása után, hogy élnek a gyerekek számára felkínált evakuáció lehetőségével: 1940. június 26-án egy Kanadába tartó hajóra tették fel őket, ezt követőleg négy hosszú évig nem találkoztak velük. Az akkor alig négyéves Elizabeth az evakuált gyerekek számára küldött rádióüzenetekben nem ismerte fel szülei hangját.

Az 1937-es párizsi világkiállítás brit pavilonjának játékinstallációja | Toy installation in the British pavilion at the Paris World Exposition in 1937
Forrás: J. Kinchin – A. O'Connor: Century of the Child. Growing by Design 1900–2000. The Museum of Modern Art, New York, 2012, 113.

Képfelvétel a BBC 1994–1995-ben gyerekeknek készített vetélkedőműsorából. Az Incredible Games (Elképesztő játékok) helyszíne a GOLDFINGER Ernő által tervezett Trellick-torony (1972) volt | Image from the BBC quiz program for children in 1994–1995. The venue of Incredible Games was the Trellick Tower planned by Ernő GOLDFINGER (1972)
Forrás: youtube.com

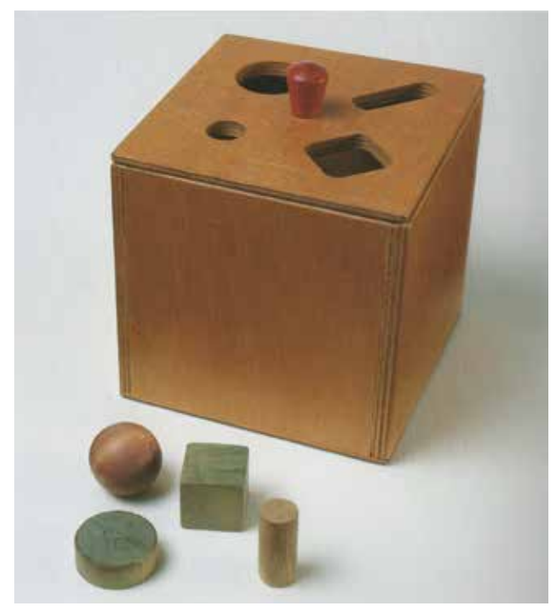

„Postaláda" játékfejlesztő eszköz. Milan Morgenstern koncepciója alapján gyártotta az Abbatt Toys az 1930-as évektől
'Mail-box', developmental toy, produced by Abbatt Toys from the 1930s on Milan Morgenstern's conception
Forrás: J. Kinchin – A. O'Connor: Century of the Child. Growing by Design 1900–2000. The Museum of Modern Art, New York, 2012, 112.

GOLDFINGER Ernő a feleségével, Ursula Blackwell-lel Willow Road-i otthonukban. Eileen Agar felvétele az 1930-as évekből | Ernő GOLDFINGER with his wife Ursula Blackwell in their home on Willow Road. Eileen Agar's photo, the 1930s
Forrás: beaudouin-architectes.fr

Goldfinger Ernő nagyvonalúan bocsátotta rendelkezésre a tervezőstúdióját a háborús tevékenységeket támogató munkára, és volt többek között a jórészt szürrealista festőkből álló Camouflage Unit (Álcázást Tervező Egység) technológiai tanácsadója. A csoport végül nem végzett felhasználható értékű munkát, amit Goldfinger így summázott: „A legnagyobb kamu, amiben valaha részem volt". A legkomolyabb konfliktusa a műtermét bitorlókkal abból adódott, hogy a mennyezetről függő, a fia, Peter számára tervezett fa játék repülőgépet is összefestették. Az erről szóló levelezésben érzékelhető Goldfinger sokat említett hirtelen természete, de az építész életének alaposabb megismerése során számos elem árulkodik emberi melegségéről és önzetlenségéről is.

MÁTHÉ Katalin
építész, bútortervező művész

Felhasznált irodalom
Boughton, J.: *Municipal Dreams. The Rise and Fall of Council Housing.* Verso Books, London, 2018.
Kinchin, J. – O'Connor, A.: *Century of the Child. Growing by Design 1900–2000.* The Museum of Modern Art, New York, 2012.
Major, M.: *Goldfinger Ernő.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1973.
Powers, A.: *Abbatt Toys. Modern Toys for Modern Children.* Design For Today, London, 2020.
Warburton, N.: *Ernö Goldfinger. The Life of an Architect.* Routledge, London, 2004.

A fotókat a szerző bocsátotta rendelkezésünkre.

Kávézacc, tűlevél, narancshéj

ZALA ZSÓFIA NÖVÉNYI HULLADÉKBÓL KÉSZÜLT LEBOMLÓ TÁRGYKOLLEKCIÓJA

Ritka, hogy egy designer már egészen fiatalon egységes tervezői portfólióval rendelkezik. A Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen (MOME) mesterszakos formatervezési tanulmányait folytató Zala Zsófia érdeklődésének középpontjában a környezettudatos szemlélet és a növényi hulladék kreatív felhasználása áll. Ez a gondolkodásmód ihlette a tervező *Harm Less* tárgykollekcióját, melyet a Kozma Lajos Kézműves Iparművészeti Ösztöndíj keretében valósított meg 2019-ben. A teljes mértékben lebomló bútorok ötletével először Eindhovenben, a Precious Plastic szervezetnél töltött szakmai gyakorlata során kezdett el foglalkozni. A Harm Less három prototípusa egy kávézaccból és újrahasznosított borosüvegből készült növénytároló, egy szárított narancshéjból préseléssel és melegítéssel előállított lámpabúra, valamint egy sámli, melynek ülőfelülete lehullott tűlevelek és fűrészpor keverékéből jött létre (a lábak pedig fenyőfából). A nagyipari bútorgyártásban ma még alig ismert a növényi hulladék feldolgozása, de az alkotó hisz abban, hogy hosszú távon gazdaságos és esztétikus tárgyak nyersanyaga lehet. A zero waste (hulladékmentes) és a slow design (lassú, azaz a természeti környezetet óvó, a túlfogyasztást elítélő, emberközpontú, a regionális sajátosságokat figyelembe vevő design) jegyében arra törekszik, hogy visszahozza a természetes körforgást a tárgyi kultúrába.

ZALA Zsófia: Anyagminták | Zsófia ZALA: Material samples | **2018, biogyanta és növényi hulladék, öntés**
Fotó: Zala Zsófia

ZALA Zsófia: Szemüveg | Zsófia ZALA: Spectacles
2018, biogyanta és növényi hulladék, öntés, szélesség: 13 cm
Fotó: Zala Zsófia

A Harm Less kiválóan alkalmas a kis szériás, manufaktúra jellegű gyártásra, miközben az anyag és a technika tulajdonságai révén minden darab egyedi és megismételhetetlen, nincs két egyforma minta vagy sziluett. A funkcióhoz igazodó forma, az egyszerű, tiszta vonalak és a természetes anyagok tisztelete a múlt század skandináv designjával rokonítja a kollekciót, ugyanakkor a tárgyak eszmei hátterében ott vannak az angol Arts and Crafts mozgalom és a gödöllői művésztelep kitűzött céljai is. A századforduló alkotóit inspiráló természetközeliség és a kézművesség hagyományainak újrafelfedezése ma ismét aktuális téma. A fiatal tervező kézenfekvő alternatívát nyújt a felesleges tucattermékeket felhalmozó fogyasztói magatartás ellenében. Az itthon is könnyen elérhető növényi alapanyagokat szárítja, őrli, majd préseléssel és hevítéssel alakítja szabadon formálható tárgyakká. A sámlihoz és a vázához kötőanyagként saját készítésű, tejalapú ragasztóanyagot (kazeinenyvet) használ. A kész ülőke felületét ezután növényi olajjal teszi ellenállóbbá.

ZALA Zsófia: Sámli | Zsófia ZALA: Stool
2019, tűlevél kompozit, préselés, 47 x Ø 35 cm
Fotó: Zala Zsófia

ZALA Zsófia: Lámpák | Zsófia ZALA: Lamps
2020, növényihulladék kompozit, préselés, egyenként: 18x13 cm
Fotó: Zala Zsófia

Zala Zsófia bizonyította, hogy a népi kultúrában ősidőktől fogva alkalmazott háztartási hulladék nem csak húsvéti tojás festésére alkalmas. Ki hitte volna, hogy hagymahéj és biogyanta keverékéből szemüvegkeret is készíthető? A designer egy egyetemi feladat alkalmával foglalkozott először szemüvegtervezéssel, és már ekkor a fenntarthatóbb, időtálló anyagok felé fordult a figyelme. Először a növényi eredetű biogyantával próbálkozott, mely az epoxigyanta természetes verziója. Jóllehet könnyen formázható, kopásálló és hosszú élettartamú anyag, nem újrahasznosítható, ezért más termékekhez már kazeinenyvet használt. A képen látható prototípushoz 3D nyomtatóval készítette a mesterdarabot, majd erről szilikonöntéssel vette le a negatív formát. Ebbe öntötte a gyanta-hagyma keveréket. A szemüveghez kikeményített nemezből készült tok tartozik, így a csomagolás sem tartalmaz környezetkárosító műanyagot.

FARKASDY Melinda
művészettörténész

Hírek

Képletek és kalandozások – Ezzel a címmel nyílt Lantos Ferenc művészetét bemutató átfogó kiállítás a Janus Pannonius Múzeum Modern Magyar Képtárában. (Pécs, Papnövelde u. 5.) A több mint 150 művet, az életmű széles spektrumát megjelenítő tárlaton jelentős szerepet kapnak az iparművészeti és grafikai természetű alkotások is, mint például zománc- és farostlemez képek, valamint szitanyomatok. A 2022. október 30-ig megtekinthető kiállításon számos olyan, magángyűjteményből kölcsönzött művel is találkozhatunk, mely most először kerül a nagyközönség elé.

Fotó: Janus Pannonius Múzeum

Különleges díszkandallók – A Budavári Palota rekonstrukcióját előkészítő kutatók az épületegyüttes falainak, pincéinek és elzárt tereinek átvizsgálása során egy közműalagútban bukkantak a palota egykori kandallóinak értékes darabjaira. A most fellelt, magyar fehér márványból és gyüdi márványból készült faragottkő elemek feltehetőleg a második világháború után, a palota bontásakor kerülhettek mai helyükre. A legtöbb lelet a századfordulón az Andrássy- és a Deák-előcsarnokba készített kandallókból származik, de előkerült néhány különösen szépen faragott darab a királyi és az első fejedelmi lakosztály közötti ebédlő márványkandallójából is. Alkotójuk Seenger Béla szobrászművész, császári és királyi udvari kőfaragó volt, akit munkásságáért 1903-ban az Országos Ipartestület aranyéremmel tüntetett ki.

Fotó: Várkapitányság

Kályhák és grafikák – Állandó szabadtéri kiállítás nyílt a keszthelyi Kályhák Háza külső terében. (Keszthely, Kastély u. 3.) A tárlat a kortársdesign-elemeket alkalmazó modern családi házakban is reneszánszukat élő cserépkályhák világába kalauzolja el a látogatót a grafika eszközrendszerét alkalmazva. Megálmodója, Szalay Imre népi iparművész, fazekasmester és kályhakészítő Korbuly Ágnes grafikus és illusztrátor segítségével, képregényszerű, mesekönyvbe illő tablósorozaton mutatja be a szemeskályha készítésének mozzanatait.

Aranybulla 800 – Az első magyar, oklevél formájában kiadott királyi kiváltságlevél jubileuma alkalmából kamarakiállítást rendezett az esztergomi Főszékesegyházi Kincstár. (Esztergom, Szent István tér 1.) A tárlaton, mely 2022. szeptember 11-ig látogatható, az 1222-ben kiadott Aranybulla legrégebbi szövegmásolata mellett II. András király eredeti aranypecsétje is megtekinthető. Az arany függőpecsét előlapján a trónon ülő és liliom mintájú, nyitott koronát viselő király, a hátlapon pedig az ország akkori, oroszlánfigurákkal díszített címere látható.

Fotó: esztergom.hu

Magyar porcelán, török kerámia – Három év után ismét régi fényében várja a nagyközönséget Jakováli Hasszán pasa dzsámija, a pécsi kerengő dervisek (mevlevik) hajdani fellegvára, Magyarország egyetlen, minarettel rendelkező és teljes épségben fennmaradt mecsete. (Pécs, Rákóczi út 2.) A megújult történelmi épületben állandó kiállítás mutatja be az egykori titokzatos Kelet hatását a mai magyar iparművészetre és kultúrára. Megtudhatjuk például, hogy az izniki török kerámia miként hatott a pécsi Zsolnay porcelánra, és nyomon követhetjük a török motívumok hatását az úrihímzésre és az ormánsági református templomok kazettáinak díszítéseire.

Fotó: pecsma.hu

„Találkozások terei – építészet és design” – Ezzel a témával tér vissza immár tizenkilencedik alkalommal, 2022. október 7. és 16. között a Budapest Design Week (BDW). A legnagyobb hazai designfesztivál kurátori pozícióját Osvárt Judit után 2022-től Sebestény Ferenc DLA építész, színpadi tér- és látványtervező, a Magyar Design Kulturális Alapítvány elnöke tölti be. Az őszi programsorozat keretében megvalósuló kiállítás, a szakmai konferencia, a Nyitott Stúdiók és a kísérő események mind a BDW idei fókusztémájára reflektálnak az építészet és a design, a valós és a virtuális tér egyéni és közösségi kölcsönhatásainak minél szélesebb spektrumban való értelmezésével, különös tekintettel a járvány és a háború közelsége okozta kihívásokra.

Gömböc – A Rubik-kockához hasonló világszenzáció, a Gömböc, első ízben vált egy hotel kiemelt designelemévé. A nemrégiben felújított Crowne Plaza Budapest szálloda is felkerült arra a speciális, eddig főként egyetemeket és jelentős közintézményeket felsorakoztató világtérképre, ahol a magyar alkotást kiállították. A Várkonyi Péter és Domokos Gábor által 2007-ben felfedezett test, melynek összesen két, egy stabil és egy instabil egyensúlyi helyzete van, tudományos jelentősége mellett műalkotásként is figyelemre méltó. A tárgy bemutatásával a hotel holland igazgatója a magyar kultúrát szándékozik külföldi vendégei körében népszerűsíteni, valamint a Gömböc-másolatok eladásával a magyar iskolákat is támogatni kívánja.

Fotó: Crowne Plaza

Környezetbarát közösségi tér – Megnyílt a Pünkösdfürdő park Budapest III. kerületében. A közel kéthektáros területen megvalósult multifunkciós közparkban bringás pihenő, sportpályák, játszótér, gyümölcsöskert és a környék élővilágát bemutató tanösvény-táblák várják a látogatókat. Az akadálymentes terület a Pünkösdfürdő utca és a Barátpatak utca közötti másfél kilométeres partszakaszon húzódik, és látványos, környezettudatos designmegoldásai miatt is érdeklődést kelt. Az anyaghasználatban a nyersfa dominál, ötletes napvitorlák szolgáltatják az árnyékot, és zajcsökkentett, földbe süllyesztett, színes gumiburkolattal ellátott sportpályákon folyhat a játék.

Fotó: minimatiné.hu

Nemzetközi elismerés – A magyar Puli Space Technologies a 2020-as első helyezése után idén a világ második legjobbjának bizonyult a NASA által meghirdetett, a holdi erőforrások felderítésére alkalmas eszközök tervezői versenyén. A Pacher Tibor vezette cég a Puli Holdi Vízszimatoló (Puli Lunar Water Snooper) nevű eszköz megalkotásával vívta ki az elismerést, és a prototípus űrtechnológiai tartalma mellett annak formatervezési megoldásait és kompakt megjelenését is díjazták. A „Honey, I Shrunk the NASA Payload” elnevezésű versenyen, mely az űrjárműveken szállítandó hasznos teher összepréselését tűzte ki célul, a magyar tervezők egy alig 400 grammos, összesen 10x10x3,4 centiméteres detektorral arattak sikert, a berendezés képes felmérni a Hold felszíni rétegében megbújó hidrogénkészletet.

Fotó: Puli Space Technologies

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS **2022/5**

FŐSZERKESZTŐ:
Simonffy Szilvia – *művészettörténész*

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:
Dávid Katalin – *művészettörténész*
Dvorszky Hedvig – *művészettörténész*
Ernyey Gyula – *designer, szaktörténész*
Feledy Balázs – *művészetkritikus*
Mascher Róbert – *designer*
Mezei Gábor – *belsőépítész*
Ritoók Pál – *művészettörténész*
Schrammel Imre – *keramikus és porcelántervező*
Szenes István – *belsőépítész*
Tóth Zoltán – *fémműves tervezőművész*

OLVASÓSZERKESZTŐ:
Antal Mariann

SZERKESZTŐK:
Veress Kinga – *művészettörténész*
Wehner Viola – *művészettörténész*

HÍRSZERKESZTŐ:
Nagy Franciska
Bertha Franciska

FORDÍTÓ:
Pokoly Judit

FELELŐS KIADÓ:
Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa

GAZDASÁGI VEZETŐ:
Anda Judit
Telefon: +36 20 299 0767

LAPALAPÍTÓK:
Fekete György
N. Dvorszky Hedvig
Schrammel Imre

SZERKESZTŐSÉG:
1034 Budapest, Makovecz Imre utca 25.
Telefon/fax/üzenetrögzítő: (+36 1) 400 7897
Szerkesztőségi asszisztens: **Nagy-Bozsoky Anna**
Fogadóóra: *előzetes egyeztetés szerint. Augusztusban nyári szünet miatt a szerkesztőség zárva.*
E-mail-cím: magyariparmuveszet@gmail.com
Honlap: www.magyar-iparmuveszet.hu

E szám lapzártája: 2022. június 15.
Arculatterv: **Scherer József**
Grafikai tervezés: **Nagy Norbert**
Nyomás: **VIRTUOZ Kiadó és Nyomdaipari Kft.**

facebook.com/magyariparmuveszetfolyoirat

A folyóiratban közölt szövegek és fotók szerzői jogvédelem alatt állnak. Utánnyomásuk, fénymásolóval való sokszorosításuk csak a kiadó előzetes hozzájárulásával engedélyezett.

HU ISSN 1217-839X (nyomtatott)
HU ISSN 1588-0591 (online)

Évente nyolcszor megjelenő folyóirat
Új folyam 29. – 2022/5 (július)

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET AZ ALÁBBI MÚZEUMOKBAN, GALÉRIÁKBAN ÉS KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ

Corvina Könyvesbolt (7621 Pécs, Széchenyi tér 8.)
Éghajlat Könyves Kávézó (1117 Budapest, Karinthy Frigyes út 9.)
FISE Galéria – Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület (1054 Budapest, Kálmán Imre utca 16.)
FUGA Budapesti Építészeti Központ (1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.)
HEFTER Galéria és Stúdió (9090 Pannonhalma, Tóthegy utca 11/A)
Írók Boltja (1061 Budapest, Andrássy út 45.)
Műcsarnok (1146 Budapest, Dózsa György út 37.)
Palmetta Design és Textilművészeti Galéria (1111 Budapest, Bartók Béla út 30.)
Ráth György-villa (1068 Budapest, Városligeti fasor 12.)
Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum (9700 Szombathely, Kisfaludy Sándor utca 9.)
Schrammel-gyűjtemény (9700 Szombathely, Thököly Imre utca 20.)
Szombathelyi Képtár (9700 Szombathely, II. Rákóczi Ferenc utca 12.)
Tündérkert Galéria és Közösségi Tér (1036 Budapest, Bécsi út 53–55.)

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:
Batthyány Kultur-Press Kft.
H–1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Tel.: (+36 1) 489 0120, (+36 1) 212 5303

Egy példány ára: 1390 forint.
Előfizetési díja egy évre: 10 000 forint.

A lap előfizethető a Nemzeti Művészeti és Kulturális Kapcsolatok Alapítványa 10402166-21629389-00000000 számlaszámán vagy a szerkesztőségtől kért postautalványon.

E számunk megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap Iparművészet Kollégiuma, az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Magyar Művészeti Akadémia támogatta.

MAGYAR ÖRÖKSÉG

ANIMÁCIÓ | BELSŐÉPÍTÉSZET | BŐRMŰVESSÉG | DIGITÁLIS MŰVÉSZETEK
DIVATTERVEZÉS | IPARI FORMATERVEZÉS
KÁRPITMŰVÉSZET | KERÁMIA- ÉS PORCELÁNMŰVÉSZET | KÖRNYEZETTERVEZÉS
LÁTVÁNYTERVEZÉS | ÖTVÖSSÉG ÉS FÉMMŰVESSÉG | TERVEZŐGRAFIKA
TEXTILMŰVÉSZET | ÜVEGMŰVÉSZET

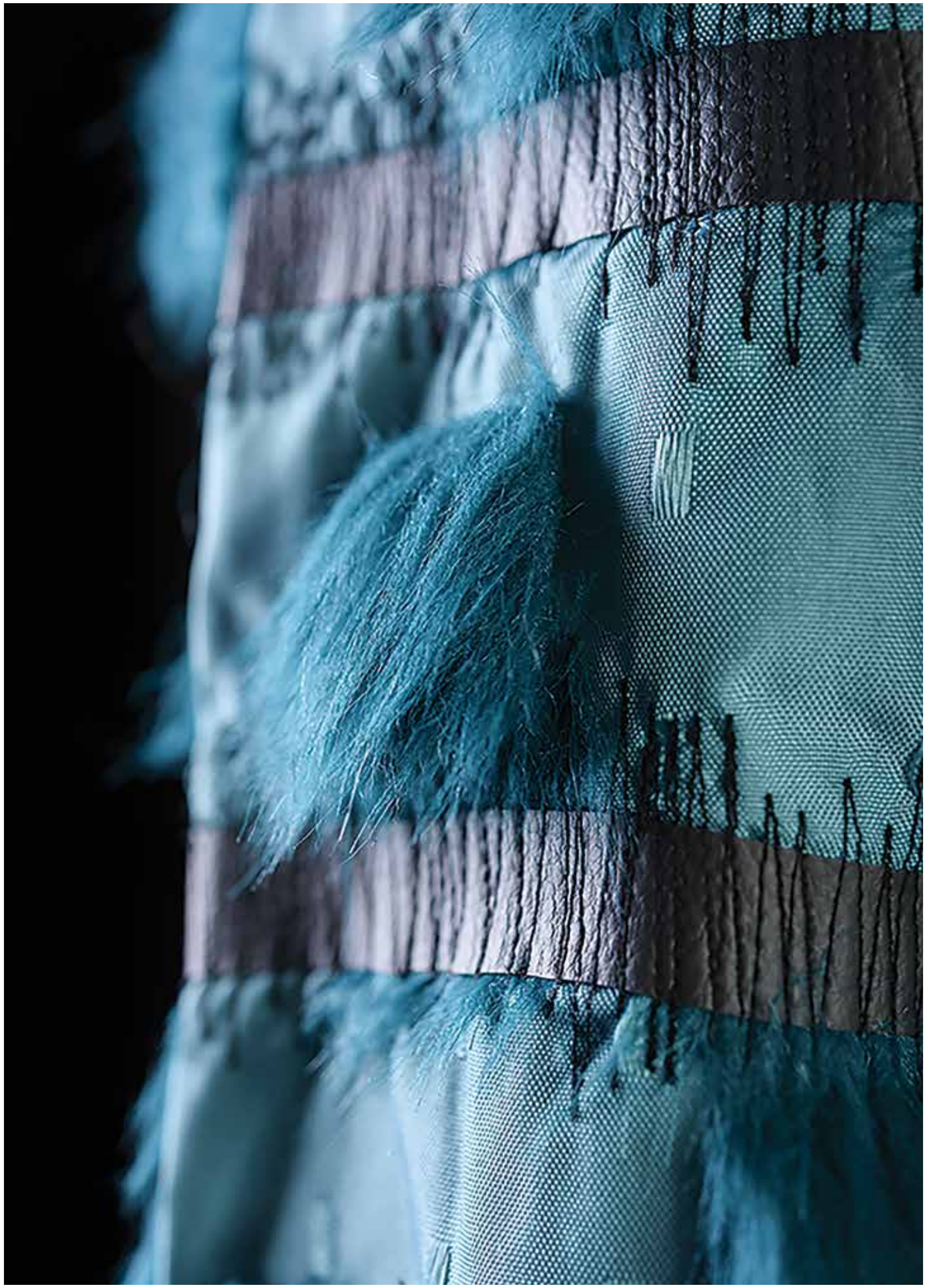

BRANAUER Nikoletta: Upcycling (részlet) | Nikoletta BRANAUER: Upcycling (detail) | 2021, újrahasznosított textil
Fotó: Horváth Gábor *(Cikkünk a 23. oldalon)*

Nemzeti Kulturális Alap

Emberi Erőforrások Minisztériuma

Petőfi Kulturális Ügynökség

Magyar Művészeti Akadémia

A folyóirat ára: 1390 Ft

HU ISSN 1217-839X

9 771217 839004